

SZAMOS

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat * 2020. július * II. évfolyam 7. szám

Nyári vakáció és nyári szabadság

Hol kezdődik és hol ér véget a nyár, a vakáció, valamint a nyári szabadság, ami hasonlít és különbözik a filozófiai értelemben vett szabadságtól, de nyári időszakban megnő a jelentősége? A vakációra, a szabadságra készülődők abban bízhatnak, hogy megerősödik a boldogság- és biztonságérzetük, elégedettebbek és nyugodtabbak lesznek. Ha ezekhez még társul egyfajta lelki kiegyensúlyozottság is, akkor van ok arra, hogy gyerekek és felnőttek várják a vakációt, a szabadságot.

A szabadság nem minden ember számára jelenti ugyanazt. A szabadság fogalma és érzése személyiségfüggő. Nagyon sokszor előfordul az életünkben, hogy bármit megtehetünk, nincsenek körülöttünk korlátok, nem függünk senkitől-semmitől, mégsem érezzük szabadnak magunkat. Egy ideje számtalanszor szerzünk tudomást a médiából arról — valós tapasztalatok alapján is —, hogy emberek, csoportok és közösségek még nagyobb szabadságra vágnak. Olyan szabadságra, ahol nincsenek szabályok, törvények..., ahol nem kell másoknak megfelelni, nincs illem, kötődés, érzés... Emberemlékezet óta szemben áll egymással az ember anyagi helyzete a szellemi képességeivel. A jó anyagi helyzetben

lévők mindig le tudják győzni a fejlett szellemi képességekkel rendelkezőket, emiatt jutottunk oda, hogy az emberek sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az anyagi javaknak, mint szellemi életük gazdagításának, a tudományos és műveltségi ismeretek megszerzésének.

Lehet-e a pénz a szabadság legfőbb eszköze? Sokan emlékeznek még arra, amikor nagyon sok diák nyári munkát vállalt, hogy pénzt szerezzen. Ma is sok ilyen diákról tudunk, akik a vakációt nem azzal töltik, hogy elolvassák az ajánlott irodalmi műveket, hogy gazdagítsák ismereteiket, hanem azzal, hogy pénzt keressenek. Még mindig ott él a fiatalokban az a hit, hogy az anyagi javaktól függ a boldogság és a szabadság.

Pótolhatja-e a pénz a szellemi képességeket? A szabadság egyik fontos jellemzője, hogy a szabad ember meg kell hozza a maga döntéseit. Jó döntések meghozatalára csak jó szellemi képességekkel rendelkező ember képes. Azok helyett, akik ezekkel a képességekkel nem rendelkeznek, mások döntenek. Azt szoktuk mondani, hogy az önállóság fontos tényezője a szabadságnak. Fontos addig, amíg képesek vagyunk behatárolni azt a területet, amit könnyen átláthatunk, képesek vagyunk azt ellenőrzésünk alatt tartani, valamint

képesek vagyunk azonos szabadságjogokat biztosítani azok számára is, akikkel együtt élünk és elfogadni az ő szabadságvágyaikat.

A vakáció és a szabadság számtalan lehetőséget biztosít a megújulásra. Mindezt egy várakozás, egy felkészülés előzi meg, aminek csak akkor van eredménye, ha a vakáció és a szabadság után valóban észlelhetők a megújulás jelei. Ha az iskolából vagy valamilyen munkaközösségből vakációra vagy szabadságra menő ember nem megújulva tér vissza, akkor nem lesz valós a szabadságérzete. A nyári élmények szólhatnak a pénz- és az ismeretszerzésről, a pihenésről, a bizonytalanságban történő kalandozásról, az útkeresésről..., és szólhatnak az erőltetett egzisztencia-hajhászásról. Szólhatnak harcokról, megbékélésekről, valamint a valóságra történő rátalálásról. Mert ez az igazi cél. Megtalálni azt az életformát, azt az életlehetőséget, ami az ember adottságainak, képességeinek, vágyainak felel meg. Lehet vágni a lehetetlenre, aminek elérése meghaladja az ember képességeit; lehet cél megdönteni minden eddigi csúcsot, azt viszont nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az elérhetetlen célok nem hoznak magukkal élményeket.

Elek György

Kulturális lapok szerepe a XXI. században

Ezzel a címmel tervezett Szamos-napot szervezni a Szamos folyóirat kiadója, a Szatmár Megyei Hagyományőrző Forrásközpont, a Szatmár Megyei Tanács támogatásával. Erre az alkalomra meghívást kaptak hazai és magyarországi kulturális folyóiratok főszerkesztői. A járvány miatt a rendezvény elmaradt (remélhetőleg egy későbbi időpontban megszervezésre kerül), az alábbiakban Karácsonyi Zsolt, a Kolozsváron megjelenő Helikon irodalmi folyóirat főszerkesztője írását közöljük.

Fotó: Szentés Zágón

A lap, ha irodalmi: közös értékekről beszél

Folyóirat. Már maga a név megmutatja, mire is számíthatunk, ha folyóiratról beszélünk. Folyamatok zajlanak világokban, szerzőkben, irodalmiak és nem irodalmiak, ám egy irodalmi folyóiratnak, most, a XXI. században ugyanaz, vagy nagyjából ugyanaz a feladata, mint száz-kétszáz évvel ezelőtt. Egyrészt: megmutatni folyamatában az éppen most íródo irodalmat, élő klasszikusoktól a pályakezdőkig, másrészt: távolságot tartva értékítéletet is mondani a folyamatról, amelynek szükségszerűen része maga az adott folyóirat is.

„Nem volna szép, ha égre kelne az égi folyó csillaga” — mondja József Attila, ám a folyóiratnak (például a három évtizede indult Helikonnak) folyamatosan égre kelni muszáj. A folyón való átkelést, a folyóban levést nem lehet megúszni, lapszámról lapszámra kell újragondolni azt a világot, amelyben a lap megjelenik. Az irodalmi folyóiratnak elsődleges szerepe az újragondolás, az újraszervezés, miközben a lap is szerkeszti önmagát — az egymás mellé kerülő szövegek sajátos fénytörésben láttatják egymást. A fénytörések összességében létrejövő tér az a külön dimenzió, amelyet a folyóirat létrehoz olvasói számára, olyan külön világot, amelybe bárki beléphet.

A folyóirat célja a folyamatosan emelt szintű irodalmi művek megjelenítése, miközben a szerkesztőség tudatában van annak is, egy folyóiratnak nem feltétlenül célja, hogy csak és kizárólag Nobel-díjas szerzőktől közöljön valóban Nobel-díjat érdemlő szövegeket. A folyóiratnak a kovász, a mozgás-

ba hozó szerep jut az irodalmon belül. Mert nem létezik olyan irodalmi folyóirat, amely csak és kizárólag Nobel-díjas szerzőket közöl, a folyóirat az a tér, amely kénytelen újra és újra értékítéleteket megfogalmazni, már azon egyszerű gesztussal is, hogy milyen vers, milyen próza, esszé, tanulmány jelenhet meg a lap hasábjain.

Pályakezdő szerzők gyakori kérdése, küldhetnek-e egyáltalán írásműveket az adott folyóirat postaládájába. A válasz egyértelmű: igen. Ám a pályakezdő szerző nem véletlenül teszi fel a kérdést. Nem tudhatja, a folyóirat egy zárt világ, vagy érdemes kopogtatni kapuin neki is. Miért érdemes?

És ezzel a kérdéssel hirtelen közelebb kerülünk az alapkérdés megválaszolásához is. Azért érdemes, mert egy folyóirat saját dimenziójához érdekes módon azok a szerzők is kapcsolódnak, akik nem, vagy még nem nyertek bebo-csáttatást a lap felületére. Tehát azok a szerzők is, akik nem jelennek meg a lap hasábjain, és róluk, mint az adott lap szerzőiről, az olvasónak nincs is tudomása. A folyóirat célja a XXI. században nem csupán szövegek megjelentetése, de közösségek kiépítése is.

Az értékmeghatározó szerep mellett ez a közösségépítő jelleg az, ami mindig is adott feladatok sorában manapság jobban előtérbe kerül. Nem csupán az olvasót kell saját vonzáskörében tartani a folyóiratnak, de azokat a szerzőket is, akik éppen az értékítélet okán nem publikálnak a folyóiratban — de beszédbe elegyednek a lap szerkesztőivel.

Ez a beszélgetés a harmadik lényeges

elem, amelyre oda kell figyelni, ezért fontosak az olykor zajló műhelymunkák, a felolvasóestek, középiskolákban való fellépések, lapszámbejelentések. A személyes találkozásnak éppen a világhálós beszédformák előretörése okán egyre nagyobb az értéke. Az emberek által embereknek írt irodalom akkor tud igazán személyes érdeké, közös élménnyé válni, ha közvetlenül is érzékelhető, nem csupán a folyóirat fellapozása,

de találkozások által is.

A folyóirat egy lapszáma a teljes, a valaha megírt és majd megírandó irodalmi művek összességének egyik gócpontja, hogy mennyire jelentős, a szerkesztőktől, az olvasóra gyakorolt hatástól is függ. Mégis védelmet nyújt, dimenzióban szabadon járhat a mindenkor olvasó.

Karácsonyi Zsolt,
a Helikon főszerkesztője

Helikon

A Helikon irodalmi folyóirat többérté feladatot tűzött ki célul a kezdetektől, olyan szellemi teret kíván teremteni, amelyben szerkesztők, szerzők és olvasók egyaránt jól érzik magukat. A havonta két alkalommal megjelenő Helikon 1990-ben jött létre az Utunk jogutódjaként, a kolozsvári folyóirat-kultúra gazdag hagyományainak folytatójaként. Alapító főszerkesztője Szilágyi István. Önmeghatározása szerint irodalmi folyóirat, de tág teret enged a társzművészeteknek — színháznak, filmnek, képzőművészetnek, zenének — és az értekező műfajoknak, a kritikának is. Kezdetektől fogva egyik legfontosabb feladatának tartja a tehetséges fiatal pályakezdők felkarolását. A szerkesztőség: Karácsonyi Zsolt (főszerkesztő; vers, műfordítás), Demeter Zsuzsa (kritika), Horváth Benji (Pavilon 420, a fiatal szerzőknek fenntartott oldalak szerkesztője, képzőművészet), Márton Evelin (próza), Mărcuțiu-Rácz Dóra (honlap), Papp Attila Zsolt (interjú, film), Rákossy Tibor (műszaki szerkesztő), Deák Judit (szerkesztőségi titkár). Főmunkatársak: Egyed Emese, Király László, Szócs István.

Karácsonyi Zsolt

Karácsonyi Zsolt: (1977, Arad) József Attila-díjas költő, műfordító. 8 saját kötete és 10 műfordításkötete jelent meg. 2004-től a kolozsvári Helikon irodalmi folyóirat szerkesztője, 2013-tól főszerkesztője. 2008-tól a kolozsvári BBTE Színház és Televízió Karának oktatója. 2014-től az Erdélyi Magyar Írók Ligájának elnöke. Verseskötetei: Téli hadjárat (2001), Sárgapart (2003), A nagy Kilometrik (2006), Igazi nyár (2010), Ússz, Faust, ússz! (2010), A Krím (2015). Tanulmánykötetei: A tér játéka (2010), A gép, ha visszanez (2017).

Kitolódott felnőtté válás, avagy kényelemből a családi házban

Egyre több viselkedésforma körvonalazódik a társadalomban, amit a modern világ változásaival hozunk kapcsolatba. Egyik ilyen a felelősségvállalás kerülése, a fontos életesemények kitolódása és az ezekkel járó felnőttkorú gyermekek szülői házában maradása azt követően is, hogy saját jövedelemmel rendelkeznek.

Természetesen a valóság sosem lehet fekete vagy fehér, minden sors egyedi és megannyi szubjektív és objektív részlet teszi azt árnyalttá, így ez a téma sem általánosítható és igen érzékeny. Ennek ellenére egyre gyakoribb a felnőtt korba lépett, tanulmányait befejező és jövedelemmel rendelkező személyek esetében, hogy szüleik otthonában és „babusgatásában” élnek tovább, élvezve a gyermekként megkapott figyelmet és mindazokat a körülményeket,

melyeket mindaddig biztosítottak a számukra.

A önállósodás nem helyszín kérdése ugyan, de mindenképp szükséges hozzá egyfajta tapasztalatszerzés és felelősségvállalás, ami olyan helyzetekben alakul csak ki, melyeket az otthoni környezetben nincs lehetősége a „gyermeknek” megtanulni. Apró gyermekként a gondok és nehézségek sokszor tabunak számítanak a gyermek előtt, később ő maga sem kíváncsi szülei nehézségeire, majd inkább a szülők igyekeznek minél tovább megkímélni őt a valóságtól, legyen ez anyagi vagy lelki értelemben vett. Sajnos, a féltő szeretet egy bizonyos korban romboló hatású lehet és az önállóság szenved miatta csorbát. Szólásként is használjuk, mikor a fiatalok elköltöznak otthonról, hogy „kirepülnek a fészekből”, ez viszont kölcsönös elengedést kíván meg. A madarak ehhez megadják a kezdő lökést fiókáiknak, miután jó példát mutatva suhannak előttük, majd miután a fiókák a fészek szelét nem érzik lábaik alatt, ők is szárnyat bontanak és maguk erejéből repülnek tovább. Régebben az ember is hasonlóképpen működött, mindenki be volt vonva az otthoni feladatokba, a gyermek kivette a részét a jóból s a nehézségekből egyaránt, majd felnőttkorba lépve párt választott és együtt élték az életet tovább. Ehhez viszont az kel-

lett, hogy megtalálja önmagát, megálljon a saját lábán, és vállalja fel azt, hogy egy családot alapít, melynek ő fenntartó tagja. Ma már talán nem megfelelően vonódnak be a gyermekek az élet valós dolgaiba, nem igazán teremődik meg a felelősségvállalás, hiányzik a generációk közötti kommunikáció, vagy az elkényelmesedés jelenti a legkönnyebb utat mindenki számára? Talán mindezek egybe az, ami oda vezetett, hogy a szülők számára is kényelmesebb csemetéiket felhasználni arra, hogy feladatot találjanak maguknak és célt a mindennapokban, hogy házastársukkal együtt szembenézenek azzal a ténnyel, hogy beteljesítve szülői kötelességüket, újra csak ketten maradnak és újra fel kell találják önmaguk, vagy már-már az időződéstől való félelem az, amivel meggyőzik felnőtt gyermekeiket, hogy jobb számukra mellettük maradniuk. A család a legfontosabb mindenki életében, ami így van jól, viszont a szülői szerep nem identitás, hanem egy nemes feladat, amely áldozatos munkával jár, de az élet kiteljesedését is jelentheti, ennek ellenére sokan úgy élik meg felnőtt gyermekeik elengedését, hogy az személyes kudarc a számukra, mivel már nem ők töltik be a központi szerepet gyermekeik életében, azok nem függenek tőlük és önálló döntéseket hoznak, esetlegesen olyanokat is, melyek számukra nem tet-

szőek. Sokszor akarataik ellenére is olyan viselkedést váltanak ki ezek a folyamatok belőlük, melyek arra sarkallják őket, hogy maguktól függővé

„A különválás ősidők óta természetes rendje a világnak.”

tegyék gyermekeiket, akár hétköznapi zsarolásokkal, lelkiismeretfurdalás-kezelésekkel. Ebből ered az is, hogy látszólag kényelmesebb megoldás az otthonmaradás a fiataloknak, pedig sokszor félelemérzet és dependencia van a háttérben. A különválás ősidők óta természetes rendje a világnak, ami nem jelenti a szeretet, a figyelmesség vagy a gondoskodás hiányát, egyedül azt jelenti, hogy a fiatal megerősödik egyénként, családot alapít, mely majd vele és köré épül, ezzel együtt kiteljesedik, és lassan ő veszi át a gondoskodó szerepet a saját szülei és a család idősödő tagjai felett is. Tekinthetjük így a leválást egy természetes átmenetnek az élet szakaszai között, teret engedve ezzel annak, hogy mindenki megélhesse azt, ami az adott életszakaszokkal jár és elengedhetetlen egy egészséges,

érett személyiség kialakulásához. Sajnos, mivel az önállósodás és a leválás nem is olyan magától értetődő folyamat, a mai világban nincs miért csodálkoznunk azon sem, hogy egyre gyakoribbak a párkapcsolati problémák, a válások és egyre inkább kitolódik a gyermekvállalás ideje is. Ez sajnos annak a velejárója, hogy nem tanult meg egy korosztály felnőttként viselkedni minden helyzetben, nem tud önállóan problémát megoldani, nem tudja a pénzügyeket kezelni, főleg nem másról gondoskodni és tervezni. De igaz ez arra is, hogy a fiatalok nem vállalják idősebb szüleik gondozását sem, eltekintve a munkahely okozta korlátoktól, hiszen önmaguk és családjuk mindennapjainak a megtervezése is teher a számukra. Következetesség, példamutatás, támogatás és elengedés mindazok a szavak, melyeket ha tartalommal töltünk meg és gyakorolunk, akkor lehetőségünk lehet arra, hogy ideális esetekben ne kelljen az idő korlátaiba ütköznünk, érett és egészséges lelkületű fiatal felnőttek nőjenek fel, akik felelősségteljes, független döntéseket tudnak hozni és boldog párkapcsolatokat tudnak kialakítani, amelyek nem kényszerből, megfelelési vágyból vagy befolyásolás alatt formálódnak, hisz a jövőt csak biztos alapokra lehet fektetni.

Juhász Zita

Példaképek és pedagógusi szerepek

Napjaink társadalmának gondolkodásában és véleménynyilvánításában egyre inkább az a széles körben elterjedt gondolat tükröződik, hogy több szempontból sem éri meg pedagógusnak lenni. Sokan azt gondolják, hogy ez a munka többe kerül, mint amennyit ad, de mégis ellentmondásokkal találjuk szembe magunkat, mikor olyan véleményeknek vagyunk fültanúi, miszerint a pedagógusok napi négy órát dolgoznak, milyen jó nekik, ott van a hosszú nyári vakáció és a sok más kisebb is, de mégse éri meg pedagógusnak lenni, mindezek ellenére sem. Minden vélemény más, mégis azt tapasztaljuk, hogy egyre inkább csökken a pedagógusi pálya presztízse. S ha ez valóban így van, akkor mégis milyen mértékben lehet egy pedagógus példakép nemcsak az általa tanított gyerekek, hanem az egész társadalom számára? Milyen mértékben tud állandóan az elvárások szerint teljesíteni, a társadalom által ráaggatott tökéletes szerep szerint? Az biztos, hogy a legnagyobb ellentmondás ezen a területen érezhető: az emberek nehéz és hálátlan munkának tartják, amit nem igazán éri meg végezni, mégis hatalmas elvárásokat támasztanak a pedagógusok felé: legyen jól felkészült, mindig mindenre tudjon válaszolni, legyen kedves, aranyos, gyerekbarát, ápolts stb. Ezeket azonban nehéz úgy teljesíteni, hogy folyamatosan az elismerések és a megbecsülés hiányában éljük mindennapi életünket, végzik munkájukat. Az pedig, hogy ki mennyire hatékony és eredményes pedagógus, mindezek ellenére is, már egy más téma.

Minden kihívás és akadály ellenére, én mégis úgy gondolom, hogy egy pedagógus, aki valóban a hivatásnak él, és tényleg szereti, amit csinál, arra kell törekedjen, hogy minden mozdulatával, gesztusával, tetteivel példát mutasson

a gyerekek és ezáltal az egész társadalom számára. Olyan viselkedést kell tanúsítson, amelyet ő maga is elvár a gyerekektől, másképp nem lehet hiteles pedagógus. Szükség van a tudatos mintaadásra, helyes értékrend átadására és ennek helyes kialakítására megtanítani a gyerekeket, ami csak egy személyes példa követésén keresztül valósulhat meg. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy egy pedagógus, aki folyamatosan a helyes és értékes példamutatásra törekszik, nem zökkenhet ki ebből a szerepből, nem vétet hibát. Ezt szerintem úgy lehet csak kiküszöbölni, hogy a szerep, melyet nap mint nap magára ölt a tanító vagy a tanár, ne álljon teljesen ellentétben a személyiségével, belső értékrendjével. Mert az biztos, hogy nemcsak a pedagógusok, hanem minden ember valamilyen szerepet ölt magára a munkahelyén, azonban ha egy tanító érzi azt, hogy a társadalmi elvárások teljesen ellentétesek a személyiségével, akkor nemcsak a saját, hanem a gyerekek életét is inkább negatívan befolyásolja. Épp ezért kell jól megfontolni első pillanattól kezdve, hogy milyen az a pedagógusi szerep, amit még vállalni tudunk annak érdekében, hogy példaképpé, útmutatóvá váljunk. Sokak számára éppen ezért elég, ha legjobb tudásuk szerint végzik a munkájukat, mert ezáltal érnek el sikereket, válnak igazán hatékonyakká munkájukban, hisz nem arra törekszenek, hogy a társadalom által támasztott szerepet követve éljenek és dolgoznak nap mint nap, hanem a saját értékrendjük szerint. És itt jön a bökkenő, ami a román oktatási rendszer egyik legnagyobb hátulütője: például két kezdő pedagógus nagyjából ugyanannyi fizetést kap annak ellenére, hogy az egyik hivatásként éli meg munkáját, folyamatos fejlődésre törekszik, hatékony a tanításban, a másik pedig telje-

sen ellentéte, s talán nem is akart pedagógus lenni, de ez jobb volt, mint egy szupermarketben árufeltöltőként dolgozni. Sajnos az utóbbi példa, más-más árnyalatokban sok pályán lévő pedagógusra érvényes, s ebben az esetben nem is tudnak hiteles és követésre érdemes példát nyújtani sem a gyerekeknek, sem a szülőknek és nem utolsósorban önmaguknak sem. Szerencsésnek mondhatom magam, mert az én életemben örökre meghatározóak lesznek azok a bizonyos döntő fontosságú elemi osztályos tapasztalatok, az akkor szerzett tudás, s mindezt a kivételes tanítónőnek köszönhetem, akinek a keze alatt „nevelkedtem”. Számomra az ő példája örök érvényű és bármilyen tekintetben mintaadó, követésre érdemes. A szó szoros értelmében hivatásként élte meg és éli meg mai napig a pedagógusi pályát, nem vágyik nagy szavakra, túlzott elismerésekre, zavarba jön, ha valaki dicséri, pedig jó pár évtizede van már ezen a pályán. Ő mégis elégedett azzal, hogy egy egyszerű lakótelepi iskolában taníthat, pedig számos alkalommal próbálták elcsábítani híres és magas presztízzsel rendelkező elit iskolák. Számomra épp ezért érdemes az általa közvetített mintát követni napjaink tömegmédiумok irányította világában, mert örök értékeket közvetít, mindezt olyan fiatalos lendülettel, hogy az az érzésem, ő soha nem fog és nem is tud megöregedni. Mintaadók sokféle tekintetben lehetünk, azonban az biztos, hogy ezen a téren mindenki a saját erősségére vagy erősségeire kell építsen. A tömegmédiумok használata olyan általánosan elterjedtté vált, hogy szinte nincs olyan ember, akinek az életében ne játszana valamilyen szerepet ezek használata. Sokszor halljuk panaszkodni az idősebb nemzedéket, hogy a mai fiatalok életé-

ben az okostelefonok és mindenféle kütyük játsszák a legfontosabb szerepet, illetve minden olyan közösségi oldal, ami ezeken elérhető. A gyerek azonban azt utánozza, amit lát a környezetében, tehát legtöbb esetben a panaszkodó felnőttek is szívesen böngésznek napi két órát a közösségi oldalakat. Éppen ezért gondolom azt, hogy a pedagógus „példamutatás” feladatkörének az egyik legfontosabb eleme, hogy megtanítsa a gyerekeknek a tudatos használat előnyeit, és ez csak úgy valósulhat meg, ha ő maga is ezeket az elveket követve használja a tömegmédiумok nyújtotta lehetőségeket, előnyöket. Sokak számára ez azonban nagy kihívást és leküzdhetetlen kísértést jelent. Példaképeket követni fontos, értékeket kapni és adni nemcsak felnőttek tudnak, épp ezért egy pedagógus a felvállalt szerep ellenére sem kell megfélemedkezzen arról, hogy a mindennapi átadott tudás mellett ő maga is tanul és kap valamit a gyerekektől: megfizethetetlen és határtalan szeretetet.

Medgyesi Márta,
a BBTE tanítóképző szakának
végzős hallgatója

Röviden az elmúlófélben levő 70 évről

70. születésnapja alkalmából köszöntjük Veres István újságíró, szerkesztőt, tanárt és műfordítót. Az alábbi írásában életének és munkásságának főbb mozzanataira emlékezik.

Megvallom, sokat rágódtam azon, hogy eleget tegyek-e Elek György kenyeres társam, volt újságíró kollégám azon kérésének, hogy írjak valamit magamról annak apropóján, hogy a sors kegyelméből nem sokára elérem a 70 éves életkort. Ugyanis a kor önmagában nem érdem, nincs mit dicsekednie vele sem fiatalnak, sem öregnek, mint ahogy azzal sem, hogy valaki férfi vagy nő, székely, magyar, sváb, zsidó vagy egyéb, hiszen ezek a körülmények nem az illető érdemei s nem az ő bűnei. Eszembe jut a több mint 90 évet megélt nagybátyám megjegyzése öreg korában: öcsém, úgy elfutott ez az élet, mintha egy nap lett volna. Valahogy így vagyok én is is most. Aztán eszembe jut Szász Jánosnak, ennek a már szinte teljesen elfeledett romániai magyar írónak a könyve is, amelyben a kommunizmusból kivételes kegyként Amerikába kiengedett ember élményeit írja le. Szász János azzal dicsekedett Amerikában az első taxisofőrnek, hogy ő európai, sőt, kelet-európai, egy szocialista országból jön útlevelemmel, író stb. A taxisofőr türelmesen végighallgatta a hosszú fuvar során, s adott neki egy jótanácsot: uram, itt semmiről sem érdemes beszélni, semminek sincs semmi jelentősége, kivéve egyvalamit, azt, hogy mennyi pénz van a bankszámláján. De jobb, ha titokban tartja azt is. Nem nagyon van az én életemmel kapcsolatban sem semmi, ami embertársaim figyelmére érdemes volna, talán megtettem egy-két dolgot, de sokkal, de sokkal többet nem, és bizony figyelmen kívül hagytam azt a figyelmeztetést, amiben Szász Jánost részesítette a taxisofőr: a bankszámla számít. Ha gazdag volnék, magam is tekintélyes ember lehetnék, akire fel lehet nézni, volnék egyáltalán valaki, s munkámnak lenne látható, értékelhető eredménye. Mondjuk egy nagy ház, birtok, nyaraló s egyebek. Így az a jogos látszat áll fenn, hogy vagy nem dolgoztam semmit az életben, vagy keveset dolgoztam, vagy hobiból, kéréstlen elhivatottságból tettem, amit tettem, hevertem az árnyékban stb. Mint a tücsök a mesében, ellentétben a szorgalmas hangyával. Mindben van igazság.

Gyermekkor

Nagyon messziről jövök, a maihoz képest egy egészen más történelmi korszakból. 1950-ben születtem a háromszéki Uzon községben. A faluból kicsit korábban, vagy éppen akkoriban tűntek el a népi-paraszti élet keretei, két város, Brassó és Sepsiszentgyörgy közelsége nyilván segítette ezt a folyamatot. De azért sok minden még megvolt, például a szövőszék a lakókonyhában, amin szőtték is az asszonyok, magam is sokáig viseltem olyan nadrágot, amelynek anyaga, a posztó, így készült,

aludtam otthon szőtt lepedőkön, törülköztem ilyen törülközőkkel, ilyen zsákokat használtunk. Az elhasznált ruhafélék felhasználásával szőtt hosszú és színes futószőnyegekkel volt tele a ház. Szüleim parasztok voltak. Apám, mielőtt 40 évesen megnősült volna, egy üres telken teljesen új és a kor igényeinek megfelelő gazdaportát hozott létre ma is kényelmesnek mondható házzal, istállóval, csűrrel, pincével, amelyben egy vagy két „pityóka” is elfért a tavaszi értékesítésig. Nem sokkal később kuláknak nyilvánították, ezért az állam javára lemondott földjei egy részéről, így a kollektivizálás előtt olyan 5-6 hektáron gazdálkodott. Négyen voltunk testvérek — én a legidősebb —, ami már akkor sem volt átlagos abban a polgárosodó faluban, általában minden családban legfeljebb két gyermek volt. Már gyermekként dolgoznunk kellett a földeken vagy az állatok körül, én már 10 éves korom előtt rendszeresen jártam kapálni, még kézzel, azaz kaszával aratni, kérébe kötni a gabonát, vagy szénát csinálni stb. A kis parasztgazdaság megteremtette szűkösen az ennivalót a családnak, nem éhezünk, hiszen mindig volt a portán disznó, tehén, juh és temérdek baromfi, többféle gyümölcsfa meg zöldségeskert, egy-egy borjú, malac, vagy bárány emléke egy életre megmaradt bennem, ma is emlékszem a többnyire általam adott neveikre. A kenyér is ott-hon készült a kemencében. Cukrot bőségesen kaptunk a cukorrépa után. Viszont a család csak igen ritkán látott pénzt. Ezért például a cipővásárlás már komoly gondot okozott, bolti élelmiszert, pl. szalámit vagy akár egy kiflit, nagyon ritkán láttunk. Aztán 1962-ben bekövetkezett a kollektivizálás — előtte két évig már közösben, ún. „társas gazdaságban” műveltük a földet —, de nekünk, parasztgyerekeknek továbbra sem következett be a boldog gyermekkor — amint azt például az általam a megjelenése pillanatától, azaz 1957-től rendszeresen olvasott Napsugár című gyermeklap propagálta —, mert ezt követően is jártunk dolgozni a mezőre, és korántsem az ajnározott pionírtáborokba —, de most már normáért. Az osztályharc utójátékeként engem nem vettek fel pionírnak se, hiába voltam jobb tanuló azoknál, akiknek a szülei a helyi szeszgyárban dolgoztak, s akiket minden nyáron táborba vittek. Ők képviselték a munkásosztályt. Szomorú voltam emiatt. A kollektív gazdaságban a teljesített „munkanorma” szerint fizettek, és pedig nagyobb részt terménnyel. Ha a gyerekek is „normáztak”, több volt a fizetség. (Mindenesetre arra emlékszem, hogy a kollektivizálás, azaz a földjeitől való megfosztása után apám jó másfél évig szinte meg se szólalt. Nagyon nagy trauma volt az neki.)

Én mindenesetre télen, vagy amikor csak lehetett, olvastam. Apám tájékozott ember volt, három újságot is járatott, azokból tanultam meg olvasni még mielőtt iskolába kerültem volna. Az első könyv, ami a kezembe került, a János vitéz volt. Hétéves voltam ekkor. Később talán az egész községi könyvtárat kiolvastam. Az olvasásban nagyon tárogatott a Veress Erzsébet nevű magyartanárnőm, aki csendesen iránygatótt, könyveket ajánlgatótt, adott is kölcsön, s az osztályban alaposan megtanította a helyesírást. Amikor nem kellett a mezőn dolgozni, mienk volt az egész határ, a Feketeügy nevű folyó partja a szomszédunkban, a Felszegnek nevezett falurészen levő temető, ahol az összes elhunyt falubeli sírját ismertem. Nagy élmény volt számomra mindig, amikor a temetési menet elvonult a portánk előtt, általában a helyi dalárda énekével és az önkéntes tűzoltók fúvózenekarának kíséretével. Reformátusokként templomba is rendszeresen jártunk, konfirmáltam, azóta is kívülről tudom a Bűnbánó imát, amit nagy örömmel nem olyan régen az itteni református istentiszteleteken is bevezettek. Miután elvégeztem a negyedik osztályt, anyai nagyszüleim azt mondták, aludjak náluk ezentúl. Nyilván anyámat szeretnék volna ezzel segíteni, akinek még így is maradt három gyerek a nyakán. Ez nagy szabadságot jelentett nekem, azt csináltam a nagyszülőknél, amit akartam, rengeteget faragtam bicskával, egyszer még egy tyúk begyét is felvág-tuk a bicskával nagyapámmal, mert nem tudott emészteni egy lenyelt szörge-banc miatt. Kiszedtük a szörccsomót, a sebet bevarrtuk tüvel és cérnával, bekentük zsírral, s a tyúkokcska felépült.

Az elemi iskola éveiben szinte egyáltalán nem tanultam otthon, a többi gyerek se, csak az írásbeli feladatot írtam le, ami később a középiskolában vissza is ütött, ott ugyanis bizony magolni kellett. Elvégeztem a nyolc osztályt — mi voltunk az első nemzedék, amelyik nyolc elemi végzett —, s felvetődött a kérdés, merre tovább? (Emlékszem, hogy a nyolcadik osztály utáni búcsúztatóra apám is hazajött a mezőről, s egy szép köszönőbeszédet mondott spontánul a tanároknak a szülők nevében. Nagyon jól esett, hogy egyáltalán megjelent, s félbeszakította délből, jó időben a sürgős árpakaszálást.) Akkor már — 1965-ben — a brassói nagyüzemek mellett hatalmas inasiskolák nyíltak magyar osztályokkal is, az osztálytársaim többsége ilyenekbe ment. Hogy én az elméleti középiskolát választottam, annak az volt az oka, hogy mozdonyvezető akartam volna lenni. Ugyanis a falu mellett haladt el a Brassó-Sepsiszentgyörgy közötti vasút és én gyermekként nagyon meg tudtam bámulni azokat az

embereket, akik a hatalmas, füstös, dohogó mozdonyokat vezették. De kiderült, hogy mozdonyvezető iskolába csak érettségi után lehet menni. Így aztán a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumba felvételiztem, bejutottam, pedig volt konkurencia is, és bentlakó diák lettem.

A középiskolában

A középiskola eleje elég nagy sokk volt nekem, aki azelőtt a falu határában, a folyóparton stb. nagyjából szabadon kószáltam napestig, ha nem kellett a mezőn dolgozni, körülöttem volt a nagy család. Ugyanis az iskola épületében levő bentlakásban szigorú, még a régi időkbeli származó szabályok uralkodtak. Természetesen csak fiúk laktunk ott. Az elején sokszor felmentem a felső emeletre, ahonnan látszott a szülőfalum tornya, és csendesen sírdogáltam. Elmondom a napi programot, hadd lássák a mai fiatalok — ha ugyan érdekli őket, vagy elhiszik ezeket —, hogy a kemény tanulás mellett milyen áldozatokkal járt akkoriban az ismeretszerzés egy városra került falusi gyereknek. Tehát: reggel hatkor ébresztő egy jó hangos csengővel, fél hétig mosakodás derékig hideg vízzel, fél hétkor reggeli, héttől háromnegyed nyolcig reggeli szilencium (tanulás, ismétlés), nyolctól kettőig tanórák az osztályokban, negyed háromkor ebéd, utána szabad foglalkozás — egyeseknek foci, nekem inkább olvasás —, háromnegyed öttől este hétig szilencium (közös, azaz egy helyen történő tanulás), hétkor vacsora, fél nyolctól fél kilencig ismét szilencium, utána esti mosakodás, fogmosás, cipőpuccolás stb., este tízkor villanyoltás. Meleg víz egy héten egyszer volt, akkor lehetett zuhanyozni tíz percet. Az ebédlőbe — így hívták a diákétkezdét — mindenki egyszerre ment be, miután az ajtó előtt sorba álltunk. Az iskolában kötelező volt a sötétkét egyenruha világoskék inggel és nyakkendővel, a lányok számára legalább térdig érő sötétkék ruhával és blúzzal, mindenkinek volt egy személyre szóló, számozott karszáma is. Mindenki tudhatta tehát, hogy melyik iskola diákja az illető. A városba kimenni a bentlakó diáknak külön engedély nélkül csak kétszer lehetett hetente, csütörtökön és szombaton ebéd után öt óráig, egyébként mindig a kapun belül voltunk. A portás egyszerűen nem engedte ki. Néha elmehettünk szervezeten, kísérettel vasárnap délelőtt moziba vagy színházba. Egyetlen felnőtt volt velünk, akit „nevelő elvtársnak” kellett szólítani, s aki egy igazi diákkormány-

zat segítségével intézte a napi ügyeket. Minden korosztálynak volt „szilencium-felelőse” a felsőbb osztályba járó diákok közül, minden hálóteremnek — ahol negyvenen aludtunk — volt egy „hálófőnöke”, az egész bentlakó társaság diákfőnöke pedig a régi időkől megmaradt tisztséget és nevet viselő „aparitor” volt, aki naponta ellenőrizte a létszámot a szilenciumon, a hálókbán, s aki büntetést is kiszabhatott a „rendetlenekre” — így nevezték a fegyelem ellen vétőket —, például minden további nélkül megvonhatta a heti két kimenőt, vagy egy-két hétig naponta fát hordatott fel az emeleti hálókbán levő kályhákhoz, amelyekre egyébként télen egy-egy tűzfelelős vigyázott, aki aznap nem ment iskolába. A „nevelő elvtárs” rendszerint jóváhagyta az aparitor intézkedéseit. Szombat délutántól vasárnap estig hazamenni a faluba írott kérés alapján és külön engedéllyel lehetett, amelyet aláírt az osztályfőnök, a nevelő elvtárs, s végül maga az iskola nagy tekintélyű igazgatója. De ha rossz jegyei voltak az illetőnek, ezt az engedélyt nem kapta meg, azt ajánlották neki, hogy inkább tanuljon. Idővel megszoktam ezt a rendszert, megtanultam a többiektől tanulni, magolni is, így egy idő után elég jó tanulónak számítottam, ami azt jelentette, hogy érdemösztöndíjban is részesültem, s így a szüleimnek a két utolsó évben nem kellett fizetniük a kolhozparaszti zsebkönyv bizony nagyon soknak számító havi 450 lejű bentlakásért (ami akkor egy állami alkalmazott fél havi bére volt).

Reál osztályba jártam, heti hat matematika óránk is volt — nem volt szabad a szombat —, a feladatmegoldás mechanikus részére hamar rájöttem, százzal oldottam meg a példákat, az egyenleteket, a függvényábrázolást is megtanultam, a nagyon jó osztály jobbjai közé tartoztam matematikából is, de kémiából főleg.

De feltűnt nekem, hogy már az első németórákon városi osztálytársaim németül beszéltek nagyszerű tanárunkkal, Rácz Lajossal. Én ezen nagyon elcsodálkoztam, mivel én erre három évnyi uzoni „némettanulás” után egyáltalán nem voltam képes. A kilencedik osztály első évharmadában le is zárt engem Rácz tanár úr egy gyenge ötössel. Gondoltam magamban: én soha nem voltam ötös tanuló semmiből, tehát nincs jól ez így. Abban az időben órák előtt, reggel héttől, a tanárok ún. „megsegítő” órákat tartottak a gyengébbeknek minden tantárgyból, ha volt rá igény. Jelentkeztem én is Rácz tanár „elvtársnál”, mondván, hogy én jobb jegyet szeretnék németből egy ötösnél. És ezeken a megsegítő órákon behoztam a városiakat, sőt, jobb lettem németből mint legtöbbjük, s ez így is maradt érettségiig.

A vakációkban odahaza természetesen rendszeresen dolgoztam a kolhozban, aztán a tizedik osztály utáni nyáron elmentem egy brassói építőtelepre segéd munkásnak „norma” helyett pénzt keresni. Elég szép pénzt kerestem minden nyáron, de ez azzal járt, hogy reggel ötkor az akkor még gőzmozdonyos vonatra kellett ülni s naponta bemenni a városba, s este fél hatkor haza. Akkor már hatalmas tömegek ingáztak be Brassóba, reggel két zsúfolt vonat indult, este ugyanígy vissza. Ez a vakációs munka aztán hat nyáron át tartott számomra, egészen az egyetemi diploma-szerzésig. Nem volt kellemes látni és tudni, hogy más, hasonló korúak közben egész nap fürödnek a Feketeügyben.

Mint említettem, a matematikát

ugyan elég jól „vágтам”, csak azt nem értettem meg, hogy az a rengeteg feladatmegoldás mire is való. Ezt senki nem magyarázta el, végül valami haszontalan agytornát láttam az egészben, s miután a német kezdett elég jól menni, úgy döntöttem, hogy semmiféle matematikás jövő nem érdekel, s osztálytársaim többségével ellentétben, akik mind mérnököknek készültek, én elhatároztam, hogy német-magyar szakra megyek. Persze ehhez hozzájárult az is, hogy szerettem volna rendesen megtanulni a szomszéd faluban akkor még létező szászok nyelvét, no meg az is, hogy magyarból is elég jó voltam, sőt, a sok olvasás mellett versírással is próbálkoztam — mikor szerelmes voltam, akkor pláne —, s ennek nyomán egyik „szerkesztője” lettem a frissen indult iskolai lapnak, amelyet a titkárnő hat példányban legépett, s úgy járt kézről-kézre. Nyomatásról akkor még szó sem lehetett. Ez volt tehát az első „sajtótermék”, amellyel kapcsolatba kerültem. Végleg rájöttem, hogy valójában humán érdeklődésű vagyok.

Egyetem

A nagy konkurencia ellenére sikerült a felvételem a német-magyar szakra, s következtek a feledhetetlen kolozsvári évek. Egy idő után írogatni kezdtem cikkeket az ottani napilapba, fordításokkal is próbálkoztam, amelyek az Echinon nevű nagy hírű diáklapban meg is jelentek. Az Utunkban is közöltem ezt-azt. Eljártam színházba, moziba, koncertekre, az irodalmi körre, kirándulni stb. Sok időt töltöttem az egyetemi könyvtárban, fűlig szerelmes voltam olykor, jó barátokra tettem szert. A vizsgáimat mindig időben és jó eredménnyel letettem, hiszen ettől függött az ösztöndíjam s egyáltalán a további kolozsvári tartózkodásom. De elrepült a négy év, s egyszerre csak azon vettem észre magam, hogy mindjárt tanár leszek valahol, ahova a kihelyezés szeszélye juttat.

Ám előtte történt még valami nagyon fontos. Az utolsó nyáron háromhetes, ún. szakmai gyakorlatra kellett mennie mindenkinek, erről az egyetem gondoskodott, de ha bárki talált magának egy olyan helyet, ahol ezt a gyakorlatot igazoltan elvégezheti, elmehetett oda. Kiss Ferenc kolléga nem sokkal korábban került a Brassói Lapokhoz, gondoltam, jó lenne ezt a gyakorlatot a szülőfalumhoz közelebb letudni, Ferenc kolléga megkérdezte a dolog felől a brassói főszerkesztőt, aki fogadott is a gyakorlatra. Mi több, a megírt cikkeket kifizette, s ott marasztalt az egész vakáció idejére. Úgyhogy az utolsó nyári vakációm idején már nem kellett betont lapátolnom az építőtelepen. És még ami ennél is több, a főszerkesztő felajánlotta, hogy miután végzek, felvesz a laphoz dolgozni, tehát újságíró lehetek.

Az utolsó egyetemi évben arra gondoltam, jó lenne talán tartós társat is keresni, hiszen ilyen gazdag választék nem lesz többet az életben, lévén hogy a kollégák többsége lány volt. Így vettem komolyabbra ezt a figurát, s a diplomával egyidejűleg feleségem is lett. Csakhogy központi utasításra egy éven keresztül senkit nem vettek fel közigazgatásba — akkor is voltak ilyen átmeneti intézkedések, létszámstopok az állami szférában —, az újság pedig a megyei pártbizottság és a néptanács lapja volt, így a brassói főszerkesztő azt tanácsolta, foglaljak el egy tanári állást bárhol, s egy év múlva felvesz. Így kerültünk aztán minisztériumi kihelyezéssel feleségemmel együtt Halmiba, az ő szülőfa-

lujába. Egy év múlva tényleg eljött érttem az itteni tanfelügyelőségre egy ember Brassóból az újságtól, hogy kikérjen a tanügyből, de akkor a feleségem várandós volt az első lányunkkal, lakást csak később kaptunk volna Brassóban, így nem vállaltam be a dolgot.

Halmi

Halmiban nagyon sanyarú éveket töltöttem tanárként. Az igazság az, hogy minket az egyetemen nem képeztek ki tanárnak. Fogalmunk sem volt a pedagógiáról, a gyerekekkel való bánásmódról stb. Esztétika, filozófia, irodalomelmélet, minden volt, csak gyakorlati képzés nem. Halmiban egy szellemileg igénytelen nagy falut találtam, semmi közművelődés, egy csomó fásult ember, ami pláne Kolozsvár után nagyon nyomasztó volt. Mit tehettem? Olvastam, s az új könyvekről recenziókat küldözgettem postán a Szatmári Hírlapnak, s akkor kezdtem el dolgozni az első fordításkötetemen is a Kritérion megbízásából. Kínomban még színjátszó csoportot is szerveztem fiatal tanároknak, mert voltunk ilyenek elegenden. (Mindezek ellenére ma már félig-meddig halminak tartom magam, sok ismerősöm él ott, s a végső nyughelyünket is megvettük az ottani temetőben.)

Újságírás

A halmi tanárságom idején történt, hogy Máriás József lett a Szatmári Hírlap főszerkesztője, aki, irodalomszerető ember lévén, beküldött cikkeim nyomán megkérdezte, nem jönnék-e a laphoz újságírónak. Örömet jöttem, de még mindig azzal a hátsó gondolattal, hogy majd innen könnyebben eljuthatok a brassói újsághoz és így közelebb a szülőföldemhez. Aztán ebből végül semmi nem lett, s én az itteni lapnál dolgoztam újságíróként 1977 és 1988 között, amikor is Sike Lajos ajánlására a kivándorolt Bencze Cs. Attila helyére felvettek az Előre című bukaresti lap itteni tudósítójának. A legsötétebb diktatúra és ideológiai terror ideje volt ez, nem is vagyok büszke arra, amit akkor csinálni kellett. Viszont újabb könyvek fordításán dolgoztam ezekben az években is, s tulajdonképpen hat fordításkötetemen az anyaga 89 előtt készült, igaz, kettő csak később jelent meg, egyet pedig később, a kilencvenes években készítettem. Fontos volt számomra, hogy a velünk élő romániai német szerzők könyveit fordítsam magyarra, az összes fordításkötetem ilyen. Most ezek révén vagyok a Romániai Írók Szövetségének tagja.

A főszerkesztőség

Ugye aztán jött ’89, s Kiss Ferenc javaslatára a kollégák egyöntetűen felkértek, hogy legyek én az új idők új főszerkesztője. Elvállaltam. Némi hezitálás, illetve keresgélés után Friss Újságra keresteltük át a lapot 1990 január első lapszámától kezdve, aztán mivel némelyek hiányolták a címből a „szatmári” jelzőt, a Szatmári Friss Újság címnél állapodtunk meg, miközben nem volt tudomása senkinek arról, hogy az 1900-as évek elején már létezett egy ilyen nevű lap. De még az előző év végén részt vettem az RMDSZ megalapításban. Itt megemlítem, hogy komolyabb politikai szerepet is vállalhattam volna az RMDSZ színeiben, de én úgy gondoltam, megválasztott főszerkesztőként az a dolgom, hogy a szabaddá lett lapban kezdjünk el valóban újságot írni, az elvárások is nagyon voltak, az emberek nagyon olvasták, volt olyan is, hogy huszonkétezer példány fogyott el egy nap, azt hiszem,

ez megdönthetetlen csúcs a szatmári magyar sajtó történetében. (Később aztán, ugyancsak felkérésre, mégis megyei tanácsos lettem az RMDSZ színeiben, elég sok éven át.) Közben az idősebb kollégák elmehettek idő előtti nyugdíjba, el is mentek sokan, új embereket kellett felvenni, úgyhogy a szerkesztőség lényegesen megfiatalodott. Hosszas és sok kínnal terhes fejlődés következett mennyiségileg is. Lassan 8 oldalas lett a lap az addigi 4 oldal helyett, végül 12. Át kellett állni a számítógépes szerkesztésre, az sem volt könnyű, hiszen számítógépet azelőtt még csak nem is láttunk. Meg kellett tanulnia mindenkinek ezt az új rendszert, nem beszélve arról, hogy a nyomdát is ehhez kellett igazítani. Mindezekkel párhuzamosan évkönyveket is kiadtunk néhány éven át, amíg az üzleti szempontok felül nem írtak mindent, s a cégvezetés azt nem mondta, hogy ráfizetéses az ügy, így az évkönyvek sorozata megszakadt.

Aztán egyszer megjelent egy új tulajdonos, egy osztrák cég, s annak nagyképű debreceni fullajtárja kezdett el itt dirigálni, osztani az észt, ami nagyon nem tetszett nekem. Úgyhogy kapóra jött az a tény, hogy Szilágyi Ferenc vállalkozó egy új napilap indítását tervezi, illetve el is indította Szatmári Magyar Hírlap néven és néhány kolléga már átment ehhez a laphoz, így aztán én is igent mondtam, amikor főszerkesztőnek hívtak az új laphoz és a régi kollégák egy részéhez. Itt négy évig voltam főszerkesztő, utána olvasószerkesztő. Sikerült szakmailag rendbe tenni ezt a lapot is, a felejtethetetlen Debreczeni Évával megindítottuk a Szamos című kiadványt, amit 10 éven át szerkesztettem, s amibe most e sorokat róvok, és egy könyvsorozatot is, amelynek keretében 21, szatmári szerzők által írt könyvet adtunk ki.

Könyvtárosság

Szilágyi Ferenc vállalkozásai azonban egy idő után kezdtek nem annyira jól menni mint korábban, így a lapot átadta az Informația Zilei tulajdonosának, engem pedig győzködött, hogy menjek könyvtárosnak. Nyilvánvaló, hogy közelgő nyugdíjazásom előtt nem akarta volna, hogy esetleg állás nélkül maradjak. Az RMDSZ berkeiben is győzködtek, mert tudták, hogy a könyvtárban nagyon háttérbe van szorítva, figyelmen kívül van hagyva minden, ami magyar. (A szatmári könyvtárosok apró töredéke tudott egyáltalán magyarul, s ez most is így van.) Így versenyvizsgáztam 62 évesen egy könyvtárosi állásra, s hat éven keresztül a megyei könyvtár felnőtt kölcsönző részlegét vezettem. Hozzátehetem, hogy fizetésileg viszonylag jól jártam, mert főszerkesztőként sokkal kevesebbet kerestem. A könyvtárban megpróbáltam legalább annyit, hogy magyar nyelvű könyveket is vásároljunk, amivel azelőtt nem foglalkozott senki. Nekem se lett volna muszáj. Háromszor kértem hosszabbítást a nyugdíjkorhatár elérése után, mert nem tudtam elképzelni a semmittevést. De ennek is vége lett két évvel ezelőtt.

Így volt, nagyjából ennyi volt.

Jellemző, hogy csak végezetül említtem a legfontosabbat, azt, hogy két leánygyermeket neveltünk, akik családjikkal Budapesten élnek, s immár az unokáink is nagyocskák, a legnagyobb elvégezte a tizedik osztályt, a legkisebb az első. Na de ezek már más életek.

Veres István

Több száz cipősarok koppanása visszhangzik végig a lomha fényű folyosókon. Idegen vagyok itt és fejben talán máshol járok, Izzad ujjaim között a sárgára pettyezett, foszladozó papír. Régi tankönyvekben az időtlen tudás, Bennem az örök kérdés, miért kelle-ne nekem mindezt fejbe vésni? Miért ez, mostantól, az élet rendje?

megmagyarázni. Vékony kezeiben könyvet szorongat. A tekintetében élet ég, a tudás vágya. Nem értem őt, első perctől kezdve. Nyűg ő nekem, stressz és fegyelmezett félelem. Sokszor kívánom, hogy bár ne ismer-ném, hogy bár ne lennék ide kötve, hogy bár ne lángolna benne az a fene nagy vágy, hogy tanítson.

Véndiák

Bár az életem még ekkor alig egy ma-roknyi mégis olyan nehéznek tartom súlyát, S érzem a késztetést, hogy megigazít-sam a hátizsákom. Befordulok az osztályterembe, milli-ónyi illat kúszik fel orromba. Az izgatottság, a félelem, a krétapor és az eltelt szünidő terheli a levegőt. Akkor pillantok a táblára, amin a haty-tyúfűfehér kréta örökre rajta hagyta nyo-mát, Előtte áll ő, a szigorú arcú és mégis lágy tekintetű tanár. Alig néhány apró ránc ül szemei sar-kában és a tekintetében friss elszántság csillog. Ébenfekete hajában pár fehér hajszál vegyül, mégis olyan fiatalság van a hangjában, amit magam sem tudnék

Az idő szinte vonszolja magát, de el-telik. * Most egyetlen cipő sarkának kopogá-sa verődik vissza a folyosót borító fele-más csempékről. Ismerős a hely, minden szeglete, min-den lepergett festéknyom, minden haj-szálrepedés, mégis idegen vagyok. Mint-ha egy régi barát nem ismerne fel, s úgy rohanna el mellettem az utcán, hogy azért a vállaink ütközzenek, ezzel nyo-mot hagyjon, helyet az emlékezésnek. Megszólal a csengő ugyanazon a han-gon, ahogy évekkal ezelőtt, de mégis most mintha hangosabb lenne, fülsüke-títőbb, fájóbb, mert nem nekem szól. Az is idegen számomra. Belépek a terembe, de ott sem talá-

lok megnyugvásra. Nem érzek minden-fele kemikáliát a levegőben, csak a vegytiszta illatát egy osztályteremnek. Feszengő gyerekek mocorognak a ké-nyelmetlen székeken, ismeretlen, ifjú

arcok. Nem akarnak itt lenni, én pedig már nem találom itt a helyem. A táblán is az egykor olyan alaposan begyakorolt tudás, most már kusza, értelmetlen so-rok tömege. Naivan, öntelten gondolja az ember,

hogy nélküle, ha valami mikroszkopikus is, de megváltozik a világban, s csak ilyenkor döbben rá, hogy messze nem így van. Az idő nem kegyelmez. Nekem sem, de látva azt az elnyűtt, idő karma-ival kikezdett arcot, rájövök, hogy neki sem. Egykori tanárom áll előttem, még-sem őt látom. Nem az öreg bölcsessé-get a szemeiben, nem a kvarcfehér haj-tincseket, sem az arcán futó mély ba-rázdákat. Egy pedagógust látok benne, egy nevelőt, s hirtelen más értelmet nyer ez a szó, mássá kristályosodik ki bennem a róla őrzött kép. Felismerés csillog most a mélyen ülő szemeiben. Nem kellene szavak, most megint csak fölöslegesnek érzem a beszédet, mint anno. Magamhoz ölelem az évek súlya alatt apróra és törékenyre préselődött testét és egy röpke pillanatra úgy ér-zem, hogy ugyanaz a tűz ég benne mint akkor, de a remegő, májfolttal tarkított kezeiben tartott könyv az ellenkezőjéről árulkodik. Az ujjaimat morzsolgatva szinte érzem a krétaport az izzadt tenye-remben, mert ha csak egy szekundum erejéig is azt gondolom: hazatértem.

Nincs hangom, hogy elmondjam, nem nyűg többé nekem. Ebben a percben azt kívánom, bár ne lángolna bennem az a fene nagy vágy, hogy tanítson még, legalább egy kicsit. Az idő pedig rohan, vakvágtában, és azt kívánom, bárcsak ne tenné. **Sámi Henrietta Denissza, Kölcsey Ferenc Főgimnázium**

A játszás örök

A játszás. Egyetlen szó, de minden-kinek más és más jut eszébe róla. Vala-kinek tömérdek sok, boldogsággal és energiával teli gyermek, akik a játszó-téren ugrálnak és rohagnak. Valaki-nek pár idős ember, akik a parkban ülve csendesen sakkoznak. Valaki-nek meg egy csapat zajos fiatal, akik az éjszakába nyúlva kártyáznak együtt. Emlékszem, nekem a játszás mindig is azt jelentette, hogy a barátaimmal leüljünk, és együtt fészülgessük a babá-ink haját, cserélgessük aprócska cipő-i-ke-t s ruháikat egymás között. Ez volt a kedvenc időtöltésem, de ahogy egyre nőttünk, ez is kiment a „divatból”, s átvették helyüket a számítógépes já-tékok, telefonok és egyebek. De én ezt egyáltalán nem bánom. Mert ennek ellenére még most is, ha ráné-zek egy-egy ilyen babára, elfog a nosz-talgia, s újra előnt az a boldog, lágy érzés, mint akkoriban. És tudjátok,

miért van ez így? Mert szerintem a játszás az élet. Mert az mindenhol ott van. Elkísér egész kicsi korunktól, öreg-korunkig. Van úgy, hogy mi keressük a játékot és kihívásokat az életben, de van, hogy az talál meg bennünket min-den előrejelzés és kérés nélkül. De hogy miért is ilyen jó a játszás mindenkinek? Nos, pontos választ erre én sem tudok adni. Talán, mert olyankor nem kell eljátszani, hogy mennyire komoly s előkelő valaki. Ta-lán mert olyankor nem számít az em-ber kora, s az, hogy miért van itt. El-játszhatjuk, hogy mások vagyunk, vagy éppen önmagunk is lehetünk, itt nem ítél el bennünket senki sem. Úgy-hogy, gyerünk, s minden felnőtt, gye-rek egyaránt vesse bele magát a ját-szás maga kis különleges, elvarázsolt világába!

Baki Maja, Rákóczi Ferenc Általános Iskola

Epotézis

A halálosítás elvitte az önuralmam, A lelkiismeret meg a gyász kinyitott nekem egy olyan ajtót ahol nem léphetek vissza. Egy olyan szobába léptetett be, ahol jobb nincs. Nincs ébresztő, nincs bér, nincs áram, nincs zaj, nincs fájdalom. Ami van, az kényelmesen kedélyes sötétség, égi szorongás, idő, végtelenség. Ez a nem létezés. Engedd, hogy fogja meg a kezéd, nem szorít, csak simít, nem húz, hanem vezet, nem kell tőle félni, szeretni kell. Jobb mint gondolnád. Be-lépsz, bezárod magad mögött az ajtót, és hagyod, hogy ess. Tudja az Isten hova esel, azért vár téged: az ölébe.

Asszonánc

Sötét gyömbér, halálra szakadt fogalmak, hunyjon el bennem az alterem ki téged még akar. A belső szférám körül kilyukasodott tér már nem fogad vissza, csak sírhatnéka van. Addig sírhatsz, míg kiszáradsz, a lelkedet ordítsd ki, úgyse fogom hallani, ha imádkozol. Az agyam az pont az az erdő, ahol eltévedtél, de én mint a mentőhelikopter, kivittelek onnan. Ha már nem ismersz, akkor meghalhatok felőled. Nem tudod, kinek a kezét fogod majd tovább. Nem békében fogok nyugodni. Csendben.

Szürkületi vakság

Felső ágra tettél, ülök a sarokban, ahol enne meg, enne meg az enyészet, nincs biztonság, meg harag, megbocsátás, áldás, legyen neked igazad; esetleg ha a holnap nélkülem kezdődik, testkirakat. Torkon szúrtál, a véremmel fürödtél, azt főzted és raktad bele a vasam, amivel a szíved kibőgted. Isten ha átölelne minket akkor már csak pár hét alatt fogyasztana el engem a gyász, mi véd. Inkább dobjuk el, aztán mondta Ő: Je te laisserai des mots.

Halmi Csongor, Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Tanci csak egy van

Az iskola kapui már márciusban bezáródtak. Kicsit kesze-kusza érzésekkel, de lelkesen folytattuk a tanítást az online térben. Kicsik, nagyok egyaránt. Ugyanúgy a nagyobbak, vagyis mi, tanárok, tanítók. Milyen is volt ez a tanév? Véges, de vég nélkül — végtelenül sok kérdőjellel. Elgondolkodtam, amikor a tizenkettedikeseimmel online búcsúztunk: vajon a kis drága negyedikesek és a tanítónőjük mindezt hogyan élik meg? Hogy lehet két méter távolságból búcsúzni, amikor már öt év alatt megszeliidítették egymást? Nem kishercegi pillanat, mégis, ha jobban meggondoljuk, az. Hiszen egyszer és mindenkorra felelős vagy a rózsáért, amit megszeliidítettél.

Négy tanítónőt kértem meg, sétáljanak velem az emlékezés ösvényén, nézzenek vissza, és tárják elénk a múlt fátyla alatt rejtőző szép pillanatokat. Hiszen a búcsú sosem könnyű. Talán a tancitól a legnehezebb, ha az iskolai-egyetemi éveket vesszük számba. Olyan kapcsolat, mint a tanító nénivel volt, egyedi és megismételhetetlen.

2020 nem egy ideális iskolaév-véget biztosított, de úgy érzem, szívben-lélekben erősítette a kötelékeket és emlékezetessé tette az utolsó pillanatokat. Talán a nehézségben jobban felfeslik a szép, a jó, mert akkor látjuk meg igazán, mennyi minden rejlik egy gyermeki mosolyban, egy kedves szóban, egy puha ölelésben, egy „Szeretlek, tanci”-ban.

Útjelzőtábla gyanánt pár kérdést tettem fel, de megkértem őket, hogy zsigerből írják meg mindazt, ami így a 4. osztály végén bennük kavarg.

Negyedik osztály végén visszatekintve, milyen volt ez a fél évtized, amit az osztállyal töltöttek?

Egy kedves emlék, momentum, amiRe szívesen emlékeziknek.

Egy tanító mindennapjai. Milyen nehézségekkel/örömmel néz szembe egy tanítónő? (Betekintés a kulisszák mögé.)

Mi egy tanító legfontosabb célkitűzése/feladata, amikor egy csapat kis előkészítő osztályost a szárnyai alá vesz? Így negyedik végén hogy sikerült mindezt megvalósítani?

Online élet/munka a kicsikkel? Hogy sikerült? Milyen módszerek bizonyultak hasznosnak?

Karanténos búcsú — hogy élte meg? És a gyerekek?

Pár gondolat az osztálynak/osztályról.

**Cuculeanu Debreczeni Andrea,
Református Gimnázium**

Ez az öt év szinte észrevétlenül suhant el. Rengeteg kedves, szeretetteljes pillanat szépült immár emlékké az együtt eltöltött időszak nyomán. Nekem ez volt az első olyan generáció, amely kiegészült az iskolai előkészítő évvel. Szerintem ennek köszönhetem, hogy sokkal mélyebb érzelmi viszonyt sikerült kialakítanom a gyermekekkel, és ez az egymáshoz való ragaszkodás, kötődés végigkísérte a mindennapjainkat.

Mindig azzal viccelődtünk, hogy mi úgysem válunk el egymástól, mert „majd a tani negyedikben mindenkit megbuktat”, és együtt éljük boldogan mindennapjainkat, amíg csak lehet. Nos, elérkezett a negyedik osztály vége is, és én nem buktattam meg senkit az együttmaradás jegyében, pedig nagyon szívesen vinném tovább ezt az életrevaló, vidám kis csapatot. Próbállok barátkozni az érzéssel, hogy ősztől nem ugyanazok a megszokott, kedves arcok mosolyognak vissza rám, akiknek szinte a gondolatait is olvastam.

Szerencsére sok feledhetetlen emlék köt össze bennünket: kirándulások, farsangi mulatság, kötetlen programok, illetve a szünetek. Nagyon kedves pillanatként emlékszem egy idei feladatra, amikor meghívót készítettek az én 100. születésnapomra, amire ígérete szerint mindenki eljön majd, bárhová is sodorná az élet. Én pedig megígértem,

hogy eleget teszek a kérésnek. Az időpontban és a helyszínben is megegyeztünk, már csak egy csöppnyi isteni gondviselésért kell még szurkolni, hogy betarthatóvá váljon a fogadalmunk.

Nagyon szerencsésnek érzem magam, mert azt gondolom, hogy rengeteg szeretetet kaptam és kapok a gyerekek nagy részétől. Ez mindig segített átlendülni a nehezebb napokon. Sok csodálatos, széplelkű gyermek járt az osztályomba, akiknek a szavaiban vagy a meglátásaiban egy idő után saját gondolataimat éreztem visszaköszönni... Ez nagyon jó érzés. Bízom benne, hogy nem felejtik majd el azokat a tanításokat, tapasztalatokat, útmutatásokat, amiket együtt éltünk meg. Szintén nagy öröm és elégedettség volt számomra, hogy kibontakozni láthattam a személyiségüket, hogy segíthettem őket adottságaik, tehetségük felfedezésében, illetve hogy részese lehettem sikereiknek, önállóosodási törekvéseiknek. Nyilván azért akadtak kellemetlen vagy bosszantó időszakok is az életünkben; néha egy-egy könnycsepp is kicsordult. Ezek a dolgok, úgy érzem, állandó kellékei az iskoláslétnek. A leggyakoribb harcot általában az idővel vívtuk. Az valahogy soha nem volt elég. Azt hiszem, nekem is ezzel volt a legfőbb gondom. Úgy beosztani a percet, hogy mindenre jusson, az elme palérozására és a lélek ápolására egyaránt. Szintén kihívás volt érdekessé és ugyanakkor célirányossá tenni a tanó-

rákat, ami ebben a mozgalmas világban nem egyszerű feladat.

Nem mindig taníthatjuk azt, amit pedagógusként hasznosabbnak, időse-
rűbbnek vélünk, ezért néha meghason-
lunk önmagunkkal az elvárások tiszte-
letben tartása közepette. Néha nehéz.
Aztán a felkészülés, a bürokrata mun-
ka, vagy az esetleges problémák „tele-
fonos segítséggel” történő orvoslása
sokszor megosztja az embert az iskola
és a családja között. Ez a fajta helytál-
lás sem könnyű. Talán ezek azok a ku-
lisszatitkok, amiket a kívülállók nem
ismernek, néha édesek, néha keserűek.
Titkok, amelyek miatt vagy mene-
külni vágyunk a pályánktól, vagy ame-
lyek miatt örökre e hivatás mellett kö-
teleződünk el.

Márciusban, mint mindenkinek, ne-
künk is nyakunkba szakadt a távoktatás
kötelezettsége. Szerintem a legnehe-
zebben egymás közelségének a hiányát
éltük meg. Egy ClassDojo elnevezésű
online felületen dolgoztunk. Oda töl-
töttem fel nekik a különböző feladato-
kat, gyakorlatokat, és ők ugyanoda
csatolták visszajelzésként a házi felada-
taikat, amiket aztán én javítottam, ille-
ve írásban értékeltem. A legtöbben ki-
tartóan, és dicséretes lelkiismeretes-
séggel dolgoztak. Sokkal több időbe
került ez a fajta munka, gyakran az éj-
szakába nyúlt az új tananyag elkészí-
tése, illetve az ellenőrzés. Azt hiszem,
ezzel semmi újat nem mondtam. Viszont
rengeteget tanultam, sok programmal,

lehetőséggel ismerkedtem meg, lelkes,
segíteni vágyó pedagóguscsoportok
tagjaként új perspektívákkal szélesít-
hettem látókörömet. A Zoom video-
konferenciáit is igénybe vettük a tanu-
lás megkönnyítése érdekében. Ez sokat
lendített a helyzetünkön, napi három-
szor 40 percben, szünetekkel tanultunk
együtt. Így kevesebb lett a gyermekek
feladata, és vissza is tudtak kérdezni
azokra a dolgokra, amiknek a megérté-
se nehézséget okozott. Na és persze
vééégre lehetett beszélgetni. Az elején
azért ez sem ment a legzökkenőmente-
sebben, de szerencsésen belejöttünk.

Az iskola leginkább egy állomáshoz
hasonlít. Sok peronnal, szerelvénnyel,
megállóval. Aztán ott vagyunk mi,
óvók, tanítók és tanárok, akik az első
felszállástól kezdve próbáljuk kalauzol-
ni a tanítványainkat abban az utazás-
ban, ami az álmaikhoz és képességeik-
hez legközelebb eső világba viszi el
őket. Modernebbül: hasonlíthatnám
akár egy időkapuhoz is. Az iskola me-
nyitja az átjárót, s a gyermek a végén
elképzelései birodalmában landol. Ezt
már a kisgyerek is tudja, és sok esetben
akár az első napon meg is fogalmazza,
hogy ő azért jött iskolába, hogy majd
ha felnő, az lehessen belőle, akivé válni
szeretne.

Aztán a célok mellett sok feladat és
kötelesség is hárul ránk. Nemzeti kultú-
ránk és örökségünk ápolása, hagyomá-
nyaink életben tartása, olyan szellemi
értékek átadása, amelyek nemcsak si-
keressé, hanem emberré teszik majd
gyermkeinket minden körülményben.
Kötelességünk mindezt úgy tenni, hogy
legkevesébé tépázzuk meg a tanítványa-
inkat a szárnyalásban, a lehető legto-
vább kell őriznünk szemükben a csillo-
gást, szívükben az álmot.

Nekem nagyon fontos volt megtaní-
tani a gyermekeknek, hogy nem csak a
topmenedzser, az orvos vagy a futbal-
lista lehet boldog ember. Fontos volt
megtanítani, hogy a szülő vagy a nagy-
szülő, a tanár, az ács is lehet, sőt legyen
példakép, ne csak az aktatáskás üzlet-
ember.

Hivatalosan még nem sikerült elbú-
csúzni egymástól, szeretnénk találni
egy olyan alkalmat, ahol, nyilván a sza-
bályok betartásával, együtt néznénk
meg az osztály életéről készült képes
összeállítást, illetve a gyermekek átve-
hetik majd okleveleiket, jutalmaikat.

Amúgy szerintem a búcsúzás nehéz
szó, ilyen körülmények között nem is
igazán tudtunk erre felkészülni, hiszen
olyan hirtelen törte meg mindennapja-
inkat az új élethelyzet. Mintha még
nem érkezett volna el ennek az ideje,
bár lehet, csak én érzem ezt így.

Mindenképp hálás vagyok a sorsnak,
amiért ha kis időre is, de foghattam
ezeknek a csodálatos kis embereknek a
kezeit, irányíthattam lépteiket. Bár lett
pár ősz hajszálam, és rengeteg neve-
tőráncot is szereztem, szívesen kezde-
nék velük előlről mindent. Hálás va-
gyok, hogy taníthattam őket, hogy ta-
nulhattam tőlük, hogy általuk fejlőd-
hettem, és tudásban, tapasztalatban is
gazdagodva indulhatunk életünk egy-
egy újabb állomása felé.

Apró előkészítősként egy mandinka
szólasmondás volt a mottó: „Sok kis
ember sok kis helyen, miközben sok kis
dolgot megtesz, megváltoztathatja a
világ arcát.”

Nagy szeretettel kívánok nekik sok
sikert a további iskolás évekhez, és
őszintén hiszem, hogy sikerül nekik szeb-
bé, jobbá és élhetőbbé tenni a jövőt.

Fülöp Andrea, Kölcsy Ferenc Főgimnázium

2015-ben együtt izgultam az iskolába lépő előkészítősekkel, hiszen számomra is ez volt az első tanév kezdete a Kölcsy Ferenc Főgimnáziumban. Ezért ez a csapat emlékezetes marad számomra.

Ez az öt év nagyon intenzív volt, ha visszagondolok rá, akkor röpködnek a gondolataimban az élmények, az emlékek, az együtt töltött idő. Nagyon hamar felismertem, hogy különleges csapatot kaptam, 31 csodálatos emberkét, akik bíztak bennem, akik hallgattak rám, akik a mindennapokban engedték, hogy irányítsam, vezessem a tanulást. Előttem vannak az előkészítő emlékek képei, ahogy büszkén tébláboltunk az elején, ahogy igyekeztünk azt a sok-sok szabályt elsajátítani és megszokni az iskolával járó dolgokat, de az is előttem van, hogy minden egyes napon úgy terveztem a következőt, hogy sok játékos tanulás legyen mozgással, ritmussal, jókedvvel. Ennek meg is lett a jutalma. Az első osztály könnyedén ment, talán első osztályban mondhatjuk azt, hogy a gyermek felkészült az iskolára.

Nagyon nagy szeretettel gondolok vissza minden egyes élményre, eseményre. Számomra azok a pillanatok értékesek, amikor azt érzem, hogy létrejött a gyermek és köztem egy szeretet-híd, amin aztán oda-vissza sétálhatunk. Igyekeztem ezt a hidat minden gyermekkel külön-külön kialakítani. Ez számomra fontos. Minden gyermek hídja egyedi és megismételhetetlen, ez lesz a hozzájuk vezető út is. Büszke voltam az öt év alatt minden fejlődési ugrásra,

minden olyan eredményre, amely előre vitt a tanulásban, amely örömet okozott. Néha ezek a fejlődési ugrások parányiak, máskor óriásként szembetűnnek, de egyformán értékesek.

Számunkra az öt év legnagyobb nehézsége az a veszteség volt, amely megfoghatatlan, érthetetlen és fájdalmas. A halállal néztünk szembe néha bátran, bizakodva, néha kitartóan, máskor könnyekkel, megadóan, tehetetlenül. Volt egy nehéz évünk. Most is gombóc van a torkomban, ha erre gondolok. 29-en végezték el a negyedik osztályt, egy kislány Németországba költözött, egy kisfiú a mennyországba. A veszteség megélése az egyik legnehezebben feldolgozható érzés a gyermekek számára.

Törekedtem arra, hogy erős, összetartó közösség alakuljon ki. Az elemi tagozat az alapozás időszaka, és bár sokat halljuk mostanában a médiában, hogy milyen sok a fölösleg, valójában ebben az időszakban tanulnak meg a

gyermekek írni, olvasni, számolni, miközben kialakulnak és fejlődnek az élet-hez szükséges alapvető készségek. Megismerkednek társaikkal, önmagukkal, felfedezik erősségeiket, gyengeségeiket,

és teszik mindezt egy olyan közegben, amelyben kiemelt helyet foglal el a magyar néphagyomány. Számomra mindig fontos volt a magyar nyelv szülte népmese, népdal, ritmus és a tánc.

A célkitűzéseimet és a feladataimat fokozatosan építettem fel, szem előtt tartva a gyermeket, a készségek fejlesztését a tananyag tartalmán keresztül, melyhez sokat adhatok önmagamból. Szerettem a sokat kérdező gyermeket, az önálló, kreatív gondolkodásmódot, ezt ösztönözöm. Negyedik osztály végére azt tapasztaltam, hogy sok gyermek fejlődött az önállóság terén. Ez talán az online tanulásnak is betudható, hiszen nagyon ügyesen és hamar tudtak alkalmazkodni az új helyzethez. Az elején izgultak, de aztán megszokták a Google classroom-ot, az online

órákat, amelyben beszélgettünk, játszottunk, magyaráztunk, kérdeztünk, bemutattunk, gyakoroltunk, felfedeztünk. Nagyon szerették az online feladatokat, mert érdekesebbnek érezték a gyakorlást. Többen megtanulták használni a szövegszerkesztés alapjait, néhányan diákat is készítettek, ők maguk csatolták a lefotózott otthoni feladatokat. Azt hiszem, hogy ennek az időszaknak a másik pozitív hozadéka a diákok digitális kompetenciáinak fejlődése. Sokat dolgoztak ebben az időszakban, büszke vagyok rájuk.

A búcsúról régóta beszélgettünk, folyamatosan foglalkoztatta a gyerekeket. Sokféleképpen elképzeltük, végül mégis a hagyományostól eltérő, különleges búcsú volt a miénk. Az utolsó héten egy online találkozót végigbeszélgettünk, melyben felelevenítettük a legértékesebb pillanatainkat. Sokat nevettünk. Aztán egy másik alkalommal vetítettünk képeket az öt év eseményeiről. Én is készítettem a gyerekeknek és ők is nekem. Nagyon meglepődtem, jólesett. Aztán az udvaron is összegyűltünk egy péntek délután, amelynek a hangulata szavakkal nem leírható. Szép volt, megható. Eljött a leendő osztályfőnök is, akinek egy szimbolikus nemezvirággal adtam át az osztályt. Úgy érzem, kellett ez a momentum ahhoz, hogy méltóképpen fejezzük be közös utunkat. A gyerekek szerintem érzik, hogy készen állnak valami újra, ismeretlenre, izgalmasra.

Kedves gyerekek! Jöhet az V. osztály! Készen álltok! Ne feledjétek:

„Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.” (Weöres Sándor)

Papp Fejér Olga, Aurel Popp Művészeti Líceum

Fél évtized? Nagyon hosszú idő, kis óvodásokból nálam magasabb kamaszokká lettek. Csodálatos változáson mentek keresztül, miközben én is megváltoztam.

Először történt a pályafutásom során, hogy előkészítőseket tanítottam. Nagy izgalommal vártam, kissé féltem, mert nem tudtam, hogy milyen lesz, hogyan telnek majd a napok a legkisebb iskolásokkal. Aztán sorra értek a pozitív élmények: ragyogó szemek, ölelő karok, csacsogó apróságok fogadtak nap mint nap. Játszottunk, énekeltek, összebarátkoztunk, tanultunk. A napok teltek, és egyre természetesebb volt számunkra a mód, ahogyan az iskolai élet zajlik. A betűk és számok világa már ismerős terep volt számomra, ezzel kapcsolatban több tapasztalatom volt. Így az első osztályban kevesebb új kihívás várt rám, annál több a gyermekekre: olvasás, írás, számtan, házi feladat. Ez volt számomra az egyik nehézség is: a tanító néni, aki előkészítő osztályban nem adott otthoni feladatot, első osztálytól bizony adott. Bár igyekeztem nem sok otthoni feladattal elhalmozni őket, mégis meglepő volt a gyermekek számára az új helyzet: otthon nemcsak játszaniuk és pihenniük kell, hanem rendszeres feladatvégzés is mélyíteniük kell tudásukat. De aztán rutinná vált számukra is, beépült a mindennapjaikba.

Csakhamar negyedikesek lettek, akikkel gyönyörű irodalmi szövegeket lehetett elolvasni, sok tudományos érdekességet megismerni, érdekes projekteket megvalósítani.

A szülői közösség is támogató volt

mindvégig: kezdetben ők is izgatottan vették tudomásul, hogy gyermekük iskolás lett, de aztán ők is megnyugodtak. Gyermekeik nyugtatták meg őket: ha hazamenet boldogan mesélték a napi eseményeket, akkor minden rendben volt.

Kedves emlék? Nagyon sok van. Sikeres témahetek az előkészítő osztályban ünnepek és jeles napok alkalmával (Micsoda bajszos huszárok voltak a fiúk, milyen pártás lányaim voltak március 15-re készülve! Hogy csatáztak, lovagoltak saját készítésű paripáikon!) Az első közös bábszínházi előadás, gyermeknap játék a többi kisiskolással együtt. Ismerkedés a hangszerek és a zene világával, mely átívelt az 5 éven: először csak bekopogott az osztályba egy nagyobb diák, aki néhány percig muzsikált, de a kicsiket elvarázsolta. Aztán a filharmónia koncertjeire is elmentünk, kezdetben kis csoportokban, majd együtt is. Néha kedves meghívotunk volt, aki egy érdekes hangszert ismertetett meg a gyermekekkel, néha magunk látogattunk el egy ismert zenészhez, akivel beszélgettünk, interjút kértünk.

Mindig nagy öröm volt a szülőkkel együtt töltött délutánok sora: közös készülődések játékonysági vásárokkal, ünnepi alkalmak, mikor játékkal, dallal, mesével, sok vidámsággal, szép hagyományok felelevenítésével újabb s újabb emlékmorzsa került a tarisznyánkba.

És a kirándulások! A legszebb az volt, amikor nem is mentünk messzire: itt kirándultunk a városunkban, és az iskola tornatermében aludtunk. Az iskola udvarán játszottunk, mikor senki más nem volt ott, csak mi. Miénk volt a tér!

A célokat, úgy érzem, elértem: összetartó, egymást segítő kis csapatot

bocsátok útjára. Ami nemcsak az én igyekezetem eredménye, hanem a gyermekek és szülők pozitív hozzáállásának eredménye.

A legnehezebb, hogy vége lett ennek a korszaknak, de az otthoni iskolai hónapok miatt mégis lezáratlan maradt. Hirtelen elszakítottak bennünket egymástól, fel se fogtuk, hogy ez a fontos része együtt töltött 5 évünknek kimarad majd. Március 10-én úgy mentünk haza, hogy nemsokára találkozunk. Én az első napokban nemcsak az otthoni iskola új kihívásaival ismerkedtem, hanem olyan terveimet dolgoztam ki részletesen, melyeket a gyermekekkel még meg szerettem volna valósítani. (Helyettük új tervekre volt szükség, melyeket meg is tudtunk valósítani.)

Az online iskola hamar beindult: szrencsénkre, volt egy szülői csoportunk, ahol addig is rendszeresen tartottuk a kapcsolatot a szülőkkel. A gyerekek a

szülőkhöz keresztül hozzáfértek a feladatokhoz, általam készített video-leckékhez, játékokhoz. Az is nagy segítségünkre volt, hogy a gyermekeknek voltak jártasságaik a számítógép kezelésében (volt ilyen opcionális órájuk), a szülők pedig segítették őket. Nélkülük semmiképp nem működhetett volna! A szülői csoportba feltöltött tananyagokhoz mindenki hozzáfért, mindenki akkor foglalkozott a tanulással, mikor a napirendjébe beleillett. Ha a szülei számítógépén vagy laptopján tanult, nem vártam el, hogy a szülők félretegyék a saját munkájukat, mert adott órában gyermeküknek „videokonferencián” kell részt vennie. A szülők megértették, hogy a gyermeküknek milyen nagy szüksége van a segítségünkre a tanulásban, így az online iskolában is gyermekeik mellett voltak. A gyermekekkel „csevegtünk” is kisebb csoportokban, úgy, mintha a tanórák közötti

szünetekben beszélgetnénk. Volt egy rögzített időpont, amelyet igyekeztem betartani, hogyha a gyermekek igénylik a beszélgetést, legyen elérhető számukra. Ilyenkor elmondták, hogy milyen érdekes dolog történt otthon, mit olvasnak, kinek mihez van szüksége segítségre, buzdításra. De úgy éreztem, hogy együttal segítség volt részemről változatos játékok, érdekesen összeállított video-leckék készítése. Hiszen nem könnyű a gyerekek napját kitölteni, mindig vágnak valami feladatra, közös tevékenységre a szülőkkel. (Két-három órára volt feladat, amit nem a szülőknek kellett kitalálnia.)

Szerintem Micimackónál és Malackánál senki nem mondja el jobban, hogy mit gondolok a búcsúról:
„Malacka:
— *Micimackó! Mi van, ha egyszer elkövetkezik egy olyan nap, amikor el kell válnunk?*
Micimackó:
— *Ha együtt válhatunk el, akkor semmi kifogásom ellene.*
Malacka:
— *Na igen-igen, úgy könnyű. De... ha nem lennénk együtt? Hogyha én máshol lennék?*
Micimackó:
— *Jajj... te nem lehetsz máshol, hiszen*

nélküled egészen elvesznék.
Malacka:
— *Micimackó, mi van, ha mégis?*
Micimackó:
— *Mégsem... az nem fordulhat elő... De ha mégis eljön az idő, amikor nem leszünk együtt, akkor nagyon fontos, hogy megjegyezz valamit!*
Malacka:
— *Mi az a fontos megjegyezni való?*
Micimackó:
— *Hogy bátrabb vagy, mint hiszed, erősebb vagy, mint sejtet és okosabb, mint véled. De a legfontosabb az, hogy ha el kell válnunk, én akkor is mindig veled leszek... veled leszek.”*

Szép volt ez az öt év, összeköt bennünket száz meg száz élmény, közös emlék. Végtelen történetünk néhány pillanatfelvételéből kisfilmet készítettem az utolsó tanítási napra. Sikerült összehoznunk egy találkozást is, amit szívrepesve vártak a gyermekek. Mindent igyekeztünk összetömöríteni abba a délutánba: volt játék, beszélgetés, sok nevetés. Jutalomkönyvek és oklevelek várták a gyermekeket, fényképalbumok készültek a nagy napra. És énekeltünk: elénekeltük, ami fáj, ami nehéz, ami jó, ami szép, ami örömet ad. Rigók, szárnyaljatok!

**Renn Renáta,
Hám János Római Katolikus
Teológiai Líceum**

Negyedik végén mindig eljön a visszatekintés pillanata. Ebben az időszakban még ez is sokkal intenzívebben történt, ugyanis a gyermekek hiánya jobban éreztekte velünk, hogy mennyire fontosak, mennyire hozzánk nőttek. A búcsúzáshoz készített videó elkészítése, a képek keresgélése még erőteljesebben megmozgatta a bennem levő érzéseket.

Miután nyár végén egy kedves kis levelet fogalmazva hívtam meg őket az első napra, mi az óvodai környezetben láttuk meg egymást, ugyanis nálunk az óvodánkban vannak kialakítva az előkészítő termek. Egy kellemesen eltöltött fél órai ismerkedés után a templomba siettünk, a Hám Jánosos gyerekeknek ugyanis ott van az évnytőjük. Isten házában kaptam meg ezt a népes kis gyereksapatot. Aztán elkezdtek megélni az iskolai hétköznapiakat. Előkészítőtől, játékosan, vidáman, hittel és bizalommal. Már akkor kezdődtek a reggeli találkozások, körben ülve. Ez 2020 márciusáig, minden reggel így történt. Eleinte ismerkedés céljából, aztán sokkal többet jelentettek ezek a reggeli összeülések. Barátságok szövődtek, erősödtek, a bizalom épült, megnyíltunk egymás felé, a szeretet erősödött, a ragaszkodás szétválaszthatatlanná tette közösségünket. Hiszem, és bízom benne, hogy minden elmesélt történetnek helye, értéke volt. Mindenből tanultunk, tapasztalatokat szereztünk. Vigasztaltuk azt, aki valamin bánkódott, szomorkodott, örültünk egymás sikereinek, boldogan köszöntöttük az ünnepeket, imádkoztunk közösen az Úrhoz valakiért, vagy valamilyen célból. És mindig éreztük az ima erejét. A különálló láncszemek hamar erősen összeforrt láncná alakultak.

Remek gyermekeim voltak ők is, mint a többi generációm, akikre nagyon büszke vagyok, és biztos vagyok benne, hogy mindig is az leszek. Évek alatt sokat formálódtak, sikereket értek el. Csodálom őket kitartásukért, ambíciójukért, tiszta lelkükért, egyszóval önmagukért. A szemeik csillogása, szeretetteljes öleléseik, őszinte szavaik erőt adtak nekem is a hétköznapiakban, alázatuk, hálájuk, mindig megerősít abban, hogy jó pályát választottam. Ennyi mindennel csak egy pedagógus tud gazdagodni. Valóban úgy érzem, ahogy magukkal ragadnak, a gyermeki lelkükkel, úgy a mi lelkünk is egybeforr az övékkel. Így igazzá válik az a mondás, hogy a tanító örökké fiatal marad. Lélekben biztosan.

A karanténos helyzet mindent megnehezített. A búcsúzást is. De az Úr mindig segít megoldásokat találni, utakat

tár elénk. Így volt ez most az év végén is. Június 11-én lett volna a hivatalos évzárónk, és az Úr úgy mutatta nekem a jeleket, hogy ezen a napon, Úrnapján, a Kálvária templom udvarán (mert ugye ott szabad volt már misézni), megtarthatnám lelkiileg a búcsúzást is... Jeleztem a szülőknek, hogy ez az ünnep lehetőséget nyújthatna arra, hogy utoljára lássuk egymást, ha távolságot tartva is. Nagyon szerettem volna, hogy összejöjjen, mert méltó befejezésnek éreztem... Templomban kaptam őket, templomudvaron, Isten jelenlétében akartam útjukra engedni őket, az Úr áldását kérve rájuk. És sikerült. Az idő kedvezett nekünk. Akik pedig nem tudtak a délelőtti szentmisén jelen lenni, azokkal este mentünk a Kis Szent Teréz templom udvarára esti szentmisére. Úgyhogy megvolt a templomi búcsúnk.

Olyan öt évet hagytunk magunk mögött, ami élményekben, emlékekben gazdag, szeretetben kiteljesedett időszak volt. Nehézségeink is voltak, mint mindenki életében. Nekem egészségügyi problémáim is adódtak, de helytálltunk közösen. Nagyon támogattak a szülők, gyermekek egyaránt.

Kedves emlékeink közé tartoznak az iskolai programjaink, Hám János Napok, zenei versenyek, amikor a kicsik mindig nagyon lelkesen jelentkeznek és készülnek, illetve az erdei iskoláink Erdődhegyen, Szokondon. Ott felejthetetlen élményekkel gazdagodtunk. Kirándultunk szülőkkel, és közös nagybőjti imaórát is tartottunk.

Lélekmelengető nálunk harmadik osztályban az elsőáldozás megünnepelése. Tiszteletből, szeretetből egymás iránt, ellátogattunk minden plébániára, ahol a társaink első áldoztak, majd közös áldozást is mindig tartunk, ahol az egész iskola az újonnan áldozókat ünnepli. Csodás nap volt az is.

A tanító mindennapjairól a férjem tudna leginkább mesélni... Tanítónak

születni kell. Hivatásnak kell érezni, különben nem fog menni. Elsősorban, és talán utolsó sorban is a legfontosabb feladat, cél, a gyermeket nagyon-nagyon szeretni. Mint a sajátodat. Szeretni, nyesegetni, formálni, az értékek felé fordítani. A nevelés az elsődleges cél, őt jó, igaz emberré nevelni. Fejleszteni a képességeit, kiaknázni az értékeit, és aztán a tudás megszerzésére ösztönözni.

Azért mondtam azt, hogy a férjem tudna mesélni, mert sokan kívülről azt látják, milyen könnyű egy tanítónak... Szép, tiszta környezetben délig tanít, hazamegy, másnap kezd újra... Na hát ez egyáltalán nincs így... Nem délig, hanem délutánig van az iskolában, pedig nem ő a délutános tanci. De ő mégis ott marad. Ha nem versenyekre készíti éppen a tehetséges gyermekeit, vagy nem készül az iskolai programokra, akkor biztosan füzeteket javít, vagy kezd, de lehet, készíti a kért papírmunkát. Amiből van elég... Délután sincs vége, mert mindig akad egy-két csomó javítani való dolgozat. Nagy létszámú osztályoknál, nagyobb osztályban simán elbogarászik rajtuk 2-3 órát. És ott a másnapra való készülés is. Az sem megy simán. Témától függően keres, kutat, készíti a PPT-eket, Smart táblás játékokat, vagy egyéb érdekességeket, amivel felkelti a gyermekek figyelmét, előveszi a népi gyermekjátékokat, drámajátékokat. A kigondolás, megtervezés, keresgélés sem lesz meg 1-2 óra alatt, az biztos. Amikor a család lefektet, nála még a gép képernyője világítja be a szobát. Akar, hajt, dolgozik, órát nem is néz, az idő elszalad... Majd nem minden nap így telik... Szerepre készül, erdei iskolára, karácsonyváróra, különböző programokra. És a készülésre szánt idő sokkal nagyobb lesz. Erről a család tudna igazán mesélni, milyen az, amikor a szobába nem lehet belépni, mert a földön hevernek a kézimunkához előkészített anyagok, vagy a nyílt naphoz szükséges kellékek.

A gyerekeim, úgy érzem, jó úton vannak, jóérzésű, illetudó, becsületes kis emberkék. Őszinték, becsülettel dolgoztak végig, lelkiismeretesen végezték a nem könnyű munkát. Nyitottak voltak itt a karanténos időben is mindenre, játékokra a Quizziz-en, Kahoot-on, Wordwall-on, Redmentás dolgozatot írtak. Nagyon élvezték az online oktatás azon részét, ahol telefonon, táblagépen kellett játszva gyakorolniuk, felmérőt írniuk. Nehezebb volt talán számukra a PPT-k alapján a füzetekbe vázlatokat készíteni, másképp kapott magyarázatok mellett kibogozni a lényegét. A Zoom-os órák kicsit később léptek be a karanténos napjainkba. Addig már megkínlódtak sok írva kapott magyarázat értelmezésével. Ez nagyon nehéz volt. Nekem is, hogy érthető,

áttekinthető legyen az, amit továbbítok felénk, nekik is, mert jobban magukra maradtak. Szerencsére rengeteg támogatást, segítséget kaptak a szüleiktől. A szülők viszont így sokkal jobban beleláttak a gyerekeik tudásába vagy hiányosságaikba, több figyelmet szenteltek nekik, belekóstoltak a pedagógus nem könnyű munkájába. Rengeteg elismerő szó, pozitív visszajelzés jött tőlük, hogy: „Tani, te rengeteget dolgozol...”

Mi első perctől, ahogy megszűnt az iskolai oktatás, kezdtük a ClassDojo-t használni. Csoportalakításra, sorsolásra már azelőtt is használtuk. A feladatokat, segédanyagokat feltöltésére, az általuk küldött házi feladatokról készült fotók küldésére, tárolására kitűnően alkalmaztuk. Az értékelést is ennek köszönhetően valósítottam meg. Pozitív, vagy épp tanácsot adó, biztató szövegek és ikonok, vidám képecskék minden küldött házi után küldve lettek. Így pontokat gyűjtöttek.

Mondhatom, hogy a karantén megédzett minket, megtanultunk sok mindent értékelni. Nagyon sok jó oldala volt, meg persze sok nehézség is adódott. Megtanultunk alkalmazkodni, még kitartóbban dolgozni, az értékeket megbecsülni.

A ballagásunk is az évzárónk, a templomi találkozónk napján volt. Egész napunkat az együttlétre, a búcsúra fordítottuk. Igen, elballagtunk online is. Zoomon keresztül. Ott még olyan társunk is velünk volt, aki sportolási lehetőség céljából iskolát váltott időközben. Szülők, gyermekek együtt ültek a képernyők előtt. Beszéltünk, könnyeztünk, emlékeket idéztünk fel rövidfilmek, fotóalbumok megtekintésével... Végül is ezen anyagok elkészítése közben már lelkiileg elköszöntem tőlük, órákig elmerengtem, nevettem, mosolyogtam, könnyeztem, amikor egy-egy fotó láttán felidéztem a kedves pillanatok. Csodásan sikerült a nap. Nehézségekkel kezdődött, de csodásan zárult, mert tudtuk, a Jóisten végig velünk volt. Épp úgy, mint az öt éven keresztül, mindig.

A karantén alatt is sok pozitív üzenetet küldtek a gyermekek nekem, rajzoltunk, együtt imádkoztunk. A legjobban mégis egy nagyon rövid üzenet ragadt meg képpel ellátva: „Te vagy a mi Jedink!” Csodálatos digitális fényképalbumot készítettem, minden gyereknek több diát szentelve, illetve igazi fotóalbummal ők is megörvendeztettek. A benne levő üzenetek mindent elmondanak...

Búcsúdalokkal, Szabó Lőrinc „Ima a gyermekekért” című versével köszöntem el tőlük, ugyanis ezek beszéltek helyettem az egész videó alatt. Nekem nem lett volna erőm hozzá.

Fehér Imola

A szatmári villamos története

Szatmárnémetiben 1900 és 1905 között működött a villamos és szállította a város utazó polgárait a Kossuth-kerttől tizenöt megállóval a Gözfűrész állomásig, ahonnan a szintén 1900-ban indult Szatmár-Erdőd Helyi Érdekű Vasút (SzEHÉV) gőzmotor-kocsija, gőzmozdonya vitte tovább őket. A város az 1800-as évek végétől készült a villamos és a helyi érdekű vasút megindítására, 1900 elejére pedig meglettek a szükséges engedélyek és a pénz is.

A kereskedelemügyi magyar királyi miniszter 1900-ban jelentést tett az Országgyűlésnek a Szatmár-Erdőd keskenyvágányú helyi érdekű vasút engedélyezése megadásáról:

„Tisztelt Képviselőház!

Az 1899. évi L. törvényczikk 2. §-ában foglalt utasításhoz képest van szerencsém a Tisztelt Háznak jelenteni, miszerint a szatmár-erdődi keskenyvágányú helyi érdekű vasút építésére és üzletére vonatkozó engedélyokiratot Hermán Mihálynak, Szatmár-Németi szab. kir. város polgármesterének és ez ügyben meghatalmazottjának, valamint Gerster Béla mérnöknek, mint engedélyeseknek, a mai napon kiadtam. (...)

Budapesten,
1900. évi január hó 12-én.
Hegedűs Sándor s. k.,
kereskedelemügyi magyar kir. miniszter.”

Az engedélyokirat már a vasút pontos vonalát is leírja és külön kitér arra a szakaszra, amelyet villamosenergiával üzemeltetnek, vagyis, ahol a villamos fog járni: „... Szatmárnémeti sz. kir. város képviselőjében Hermán Mihály polgármester és Gerster Béla budapesti lakos, mérnök engedélyt kapnak és kötelezettséget vállaltak arra, hogy a Szatmárnémeti sz. kir. város népkertjéből kiindulólág az Attila-, Rákóczy- és Hám János-utcákon, a Deák-téren, az Eötvös- és Kossuth Lajos utcákon, valamint a

Szamos-hidon át a m. kir. államvasutak debreczen-királyházi vonalán létesítendő Szatmár gözfűrész állomásig vezetendő villamos üzemű és innen a m. kir. államvasutak említett vonalának keresztelésével a nagykároly-somkúti helyi érdekű vasút Károlyi-Erdőd állomásáig vezetendő gőzüzemű fővonalból, továbbá e fővonalból kiágazólag a szatmárhegyi piactzig vezetendő gőzmozdonyú szárnyvonalból és végre a Szatmár-gözfűrész állomás közelében kiágazólag a Neuschloss-féle gözfűrészig vezetendő keskenyvágányú és szabványos nyomtávú vágány és kitérőből álló keskenyvágányú helyi érdekű vasutat az alábbi feltételek alatt megépítsék és azt a jelen engedélyokirat hatályának tartama alatt szakadatlanul üzletben tartsák.” (4)

A vasút megépítésére és a szükséges eszközök beszerzésére 1 millió 892 ezer koronát állapítottak meg, illetve rögzítették, hogy a villamos energiát, az érintett szakaszra Szatmárnémeti szabad királyi város a „városi villamos teleptől” vagyis a villanyteleptől biztosítja.

1900. november 8-án indult a szatmárnémeti villamosvasút. Az eseményt a Szatmár és Vidéke örökölte meg, november 13-án megjelent tudósításában:

„Vasútmegnyitás

A villamos vasút ünnepélyes megnyitása f. hó 8-án ment végbe. E nagy jelentőségű alkotás, mely városunk jövő életére előreláthatólag fontos hatással leend, megérdemelte, hogy a mikor a nyilvánosságnak átadatik, ez bizonyos ünnepélyességgel történjék.

Dél előtt 9 órakor díszközgyűlés volt, a melyen a főispán elnökölt, a ki megnyitó beszédjében kiemelte a nap jelentőségét, a mikor a villamos vasút a közhasználatnak átadatik. Utána Jaskovics Ferencz bizottsági tag olvasta fel a hegyi vasút és az ezzel kapcsolatos villamos történetét, minden egyes részletet, a mi

a több évre terjedő idő alatt csak előfordult, gondosan állítván a hallgatóság szemei elé. A derék munkát közgyűlés jegyzőkönyvében szó szerint megörökíteni határozta.

Majd dr. Farkas Antal állott szólásra s tömör szavakban ecsetelve Hegedűs Sándor miniszter érdemeit és kiváló érdeklődését városunk iránt, indítványozta, hogy ez érdemek elismerésül válassza meg a közgyűlés Szatmár város díszpolgárává, a mi egyhangú lelkesedéssel meg is szavaztatott.

Végül Veréczy Antal biz. tag indítványozta, hogy a vasút létesítése körül kiváló érdemeket szerzett férfiaknak, mint dr. Schlauh Lőrincz bíboros püspök, Mándy Lajos miniszteri tanácsos, gróf Hugonay Béla főispán és dr. Chorin Ferencz országgyűlési képviselőnek elismerés és köszönet szavazzassék, a mi szintén nagy lelkesedéssel fogadtatott.

A díszközgyűlés tárgysorozata ezzel kimerítettén, a közgyűlést, főispán be-rekesztette.

Déli 12 órakor történt meg díszes közönség jelenlétében a nyilvános forgalomba való átadás. A katonai zenekar hangjai mellett indult el a villamos első útjára s azóta rendszeren közlekedik a vasúti indóház és a közúti híd között. Minden 10 perczen indul egy vonat s ha a forgalma csak annyi lesz, mint eddig volt, már azzal is meg lehet elégedve.

Déli 1 órakor vette kezdetét a díszebéd, melyet ez alkalommal Szatmár város közönsége és Gerster Béla építési vállalkozó, mint a szatmár-erdődi helyi érdekű vasút engedményesei rendeztek, s a melyen mintegy 140-en vettek részt. Hogy a hangulat lelkes volt, s hogy a számos pohárköszöntő leginkább azok érdemeinek méltatásával foglalkozott, a kik a vasút létesítésében különösen kiténtek, az önmagától értetődik.

Hegedűs Sándor miniszter személyesen el nem jöhetvén, képviselőjében Mándy Lajos miniszteri tanácsos jelent meg, a ki mindvégig ovációk tárgya volt.

Neki nagy része volt abban, hogy a vasút végre felépült, s abbeli érdemeit honorálta a közönség a megfelelő lelkesedéssel.

Öt napja még csak, hogy ezek történetek, s úgy tűnik fel, mintha már nagy ideje volna annak, hogy a villamos vasút közlekedik. A közönség kíváncsisága, mely az első napokban nagymérvű volt, ma már szintén szűnőfélben van, s alig néhány nap még és mindenki olyan természetesnek fogja találni a villamost, mintha évek hosszú sora óta meg lett volna.

Villamos az Attila utcában

A hegyi vasút most már a villamos megnyitásával a maga egészében készen van. Nagy áldozatába került a városnak, de ezt az áldozatot megérdemelte, s bizonyára egyik olyan alkotása marad a legújabb korszaknak, a melyet nem lesz okunk soha sem megbánni. Lapunk erős harcot folytatott a vasút érdekében. Volt idő, mikor aggodó kétséggel féltünk attól, hogy a vasút építése elmarad, s helyt adtunk olyan cikkeknek is, a melyekben vádak emeltettek polgármester és főjegyző ellen, mint a kik az építés megvalósítása mellett nem a kellő eréllyel dolgoznak. Ma a vasút

készen van. S mikor lezárjuk az utolsó lapot, tesszük ezt azzal, hogy elismerést szavazunk a polgármesternek és a főjegyzőnek, mint a kik legyőztek az építés útjába került minden akadályt, s ma úgy tekinthetnek a vasútra, mint a melynek megvalósítása első sorban az ő érélyes magatartásuknak eredménye.”

A villamos megállóhelyeit október 30-i lapszámában sorolta fel a Szatmár és Vidéke:

„Villamos vasúti megállóhelyek: 1. Népkerti végállomás kitérőjében. 2. A m. á. v. pályaudvari hozzájáró úton átvezető kövezet gyalogátjárójánál. 3. A Kossuthkerti gőz- és kád-fürdő bejáratánál. 4. Az Atilla-utczai kitérőben. 5. A Rákóczy-utca 20. (Kolozsvári pusztá telek) számú háznál. 6. A színház előtt. 8. A régi törvényszéki épületnél. 9. A Deák-tér 20-21. számú házak közt (Freund-Losonczy) 10. Eötvös-utczai és Deák tér sarkán 11. Kossuth Lajos-utczán, a rendőr laktanyánál. 12., 13. A Szamos híd két végén. 14. A szamos-dobi országút elágazásánál lévő korcsmánál. 15. A méntelep város felőli végén. 16. Szatmári gőzfűrés állomáson.”

Ez a szatmárnémeti városi közszállítás kezdete. Gondoljuk csak el, milyen pezsgő világ lehetett a századforduló után, és milyen nagy potenciál rejlett a városban, Szatmárnémetiben, ha még villamoshálózatát is kiépítették. Ma sem minden városnak vannak villamosai, régen pedig ez még inkább érvényes volt: például Kolozsvárnak 1893-tól 1902-ig volt villamosa, majd csak 1987-től napjainkig. Szatmár fejlődése a századforduló utáni időig megkérdőjelezhetetlen. Lakossága, kereskedelme, kultúrája mind növekedést, fejlődést mutatott. Elgondolkodhatnánk, mi lett volna, ha... De inkább térjünk vissza a tényekhez. A villamos igen sok áramot fogyasztott, ehhez képest pedig kevés volt az utas. Már egy komolyabb hóesés alatt sem érte meg működtetni — ahogyan ez a Szamos 1902. december 21-i számából kiderül:

„Az utóbbi napokban beállott nagy havazás miatt a villamos vasút a város területén leállította üzemét. Ennek oka abban rejlik, hogy a hőeltakarítás költségeit nem fedezi a személyforgalom. Tekintve a lehullott nagy hőtömeget, most már nem nyikorog és nem csenget ránk a kis villamos, hanem gúnyosan elt a nótát énekl: „Várhatsz, babám, elvárhatsz: míg csak bele nem fáradsz!”

Sajnos tehát nem sokáig működhetett anyagi gondok jelentkezése nélkül a villamos. Már 1903-ban indítványozták megszüntetését — amint a Szatmári Hírlap 1903. május 8-i számában ír róla:

„A villamos bizottság ülése

Szatmár város villamvilágítási bizottsága tegnap délelőtt igen rövid ülést tartott a városháza tanácstermében. Az ülésnek, melyen Pap Géza, Markó Kálmán, Kőrösmezei Antal, Novák Lajos, Erdélyi István, Dr. Fejes István, Teilebaum Herman vettek részt, egyedüli tárgya a villamos vasút igazgatóságának kérvénye volt. Az igazgatóság, mint lapunk tegnapi számában jeleztük, a várossal kötött szerződésének felbontását kérte, mert a villamos vasutat be akarja szüntetni s motoros kocsikat hoz forgalomba. Az ülésen Markó Kálmán villamvilágítási igazgató felolvasta szakvéleményét és indítványozta, hogy a

város bontsa fel a vasút igazgatósággal kötött szerződést. Az indítványt azzal indokolta, hogy a villamos vasút igen sok áramot fogyaszt aránylag oly kevés díjért, a melyen a városnak nem hogy haszna volna, de inkább csak kára van. A villamos vasút által elfogyasztott áram ugyanis a közvilágításra szánt áramból is sokat el von, de azonkívül felemészt a tartalék áramot is. A szerződés felbontása csak nyereség a városra nézve. A villamos világítási bizottság egyhangúlag elfogadta a mérnök indítványát s a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a villamos vasút igazgatóságával kötött szerződést bontsák fel.”

A villamos közlekedésének beszüntetésével azonban még várni kellett. A Szatmár-Németi társadalmi és szépirodalmi hetilap 1904. május 3-i számában teljes terjedelmében közli a villanytelep igazgatójának áprilisban kiadott zárszámadását, melyben Markó Kálmán igazgató-mérnök úgy fogalmaz:

A tornyos ház előtt, villamos a megállóban

„A vasúttársaság villamos üzemét valószínűleg f. év május hó 1-én fogja beosztatni. Ezen időpontra üzemünk beosztásáról oly kép kell gondoskodni, hogy a nappali üzemet érdemes legyen fenntartani. Ezt a vágóhídi üzemnek a napszakára való eltolása által fogjuk elérni, amely üzem máskülönben kizárólag az éjjeli órákra terjedt.

Úgy hiszem ez által, hogy a villamos vasút üzemét beszünteti, folyó évi költségvetésünk előirányzatában kedvezőtlen eltérés nem lesz, mert a mig egyrészt rövidebb tartalmú és kisebb egységű gépeink üzeme által üzemi anyagokban megtakarítást fagunk elérni, másrészt

arra is törekszünk, hogy világítási áramban a vasúttársaság által felszabadult árammennyiséget értékesíthessük.”

És még ekkor sem állt meg a kis szatmári villamos, csak 1905. április 15-én. Ekkor motoros mozdonyok vették át a helyét. Így jelenti be a változást a Szamos:

„Villamos helyett motoros

A szatmár erdődi h. é. vasút összes vonalain a tegnapi naptól a villamos vasút megszűnt létezni s helyét a motoros kocsik foglalják el, a melyeknek fenntartása jóval kevesebb költséget ró reá a vasúttársaságra. — Így a városban a villamos vasúti kocsikat a tegnapi naptól a motorosok foglalják. A vezetékek dróthálózatát, nemkülönben az erre szolgáló póznákat is rövid idő alatt leszerelteti a vasút igazgatósága. A motoros kocsik be hozatalával az egész vonalon új menetrend lépett életbe, úgy hogy a Szatmár-hegyre ezután minden két órában lehet majd utazni s a város belterületén is sürjebb lesz a közlekedés. — A menetrendet lapunkban hozzuk.”

Ezek alapján tehát a szatmárnémeti villamos 1900. november 8-a és 1905. április 15-e között járt.

A szatmárnémeti emberek szerették a villamost, több fotó, képeslap a bizonyítéka ennek — büszkéek voltak rá, meg akarták örökíteni a villamos képét az utókornak és magukat is fényképeztették a villamossal.

A közszállításról még...

A Transurban Rt. oldaláról tudjuk, hogy a villamoskocsikat a Ganz cég gyártotta, amint a Szatmár-Erdődi Helyi Érdekű Vasút 2-es pályaszámú gőzmotorkocsiját is. Ezekből a villamosokból kettő nagyobb, négytengelyes és négy villanymotorral ellátott volt, további három kisebb kocsi pedig két tengellyel és két motorral rendelkezett.

Az elektromos áramot a Szamos jobb partján épült villanytelep szolgáltatta, amely gőzturbinákkal működött. Ezek egyenáramú dinamókat működtettek. A Transurban Rt. honlapja is megjegyzi, hogy a két világháború között a közszállítás a kisonattal — amit a szatmáriak Zsuzsi-ként becéztek —, illetve fiákkerekkel történt. 1932-ben megjelentek az első magántaxik. A háború után a közszállítás tekintetében az első lényeges feljegyzés, hogy létrejön a Máramaros rajonnak alárendelt vállalat „2-es Számú Közművek” néven, egyet-

len autóbusszal, melynek típusa Mao Ce-tung nevét viselte. Ismeretes az 50225-ös rendszáma, az első sofőr neve, Palincaş Gheorghe, és az útvonala: állomás, központ.

Bogdan Ciurică almérnök a Transurban Rt. honlapján leírja, a közszállítási cég székhelye a régi villanytelep területén volt, garázsa pedig a Hunyadi utcán, a jelenlegi élelmiszerüzlet és a bölcsőde közötti épületben.

1960-ban a géppark újabb két Mao Ce-tung típusú busszal bővült. Megjelenik az állami taxi is, eleinte egyetlen Warsava típusú gépkocsival, melynek rendszáma 375 volt.

1962-ben a rajontól átadnak két TV2 típusú buszt és vásárolnak még egyet ugyanebből a típusból. Szatmár megye létrejöttekor a cég neve „Szatmári Közművek” lesz. A szállítási részleg Nagykárolyba, Avasfelsőfaluba, Tasnádra is indított járatokat. 1973-ban adták át a Gőzfűrés utca 9. szám alatti székhelyet, adminisztratív épülettel és 200 autóbussz számára elegendő telephellyel. A géppark ellátottsága a maximumot 1979-ben érte el. Ekkor a közművek összesen 117 autóbusszal rendelkezett, ebből 85 működött Szatmárnémetiben, 10 Avasfelsőfaluban, 6 Nagykárolyban, 5 Tasnádon.

A szatmárnémeti 85 autóbussz 32 városi és vidéki útvonalon közlekedett. A taxik nyújtotta szolgáltatás is fejlődött. A gépkocsik száma 40-re nőtt.

1980-ban a helyi közszállítás levált a közművekről és Megyei Közszállítási Vállalat néven működött tovább. 1990-ben átalakult Transurban Független Társasággá és lemondott a vidéki vonalakról, a teherszállításról és a taxikról. 1995-ben ez a cég megszűnt, a közszállítás a Közművek Független Társaság részlegeként működött tovább.

2006. január 1-től új önálló cég alakul Transurban Rt.-Kereskedelmi Vállalat néven, melyben a részvények 99,9%-a Szatmárnémeti városát illeti.

És a végére térjünk vissza a villamosra. Talán igen korán álmodtak nagyot a régi szatmáriak és vezették be a villamost... Talán rosszul mérték fel az igényeket... Akárhogy is, a város vezetői kiharcolták, kilobbizták a villamost, kitűnő mérnökök megtervezték, majd dolgoztak a villamosvonal, illetve a villanytelep működtetésén. Ez igen szép teljesítménye Szatmárnak. Volt idő, amikor villamos csilingelt Szatmárnémeti utcáin és sokan remélik, hogy egyszer lesz újra villamosa a városnak.

Józsa János/Lokálistóriák lokalhistoriak.blogspot.com

Már a gőzmotorkocsi

Önéletrajz

1950. február 19-én születtem az Arad megyei Kisjenőn. Felmenőim, egyszerű földműves gazdálkodók, Feketegyarmaton éltek, természetesen én is ott nevelkedtem és végeztem el elemi iskoláimat. Mi voltunk az első nemzedék, amely nyolc osztályt végzett. Istennek hála, 1957 és 1960 között szülőfalumban annyi gyermek volt, hogy helyben létezett nyolcosztályos általános iskola, nem kellett átgyalogni a nagyzerindi községi központba. Édesanyámat öt éves koromban elveszítettem, leukémiában hunyt el alig huszonegy évesen. Édesapám és özvegy nagymamám nevelt kilenc éven át, amikor apám újránősült, nevelőanyám mellé kaptam egy két évvel fiatalabb testvért is, akivel valóban testvéri viszonyban élünk, annak ellenére, hogy ő maradt szülőfalumban.

Középiskolai tanulmányaimat Nagyváradon végeztem reál szakon. Az utolsó két év alatt szerettem meg az irodalmat, próbálkoztam verssel és prózával egyaránt. Sikertelenül felvételiztem a kolozsvári Babeş-Bolyai egyetem magyar nyelv és irodalom szakára, ősszel pedig bejutottam a teológiára, 1973-ban államvizsgáztam. Az akkori püspök, Papp László a szatmári Lánchos-templom segédlelkészének nevezett ki. Ezen a vidéken azelőtt soha nem jártam, mégis szatmári lettem, hiszen itt nősültem meg, alapítottam családot, itt születtek gyermekeim és unokáim, nyugdíjas lelkipásztorként itt élek. Tíz hónapot töltöttem Szilágy megyében, ugyanis 1975 őszén Szilágykövesdre kaptam kinevezést, amely akkor büntetőhely volt. 1976-ban megvásárolt a Sándorhomoki Református Gyülekezet, amelynek lelkésze lehettem 1991-ig. Legutóbb a halmi egyházközségben szolgáltam huszonnégy és fél éven át, innét jöttem nyugdíjba 2015-ben. Közben az egyházmege és az egyházkerület ügyeiben is részt vállaltam, húsz évig egyházmegyei főjegyzőként és tíz évig egyházkerületi katekétikai előadóként tevékenykedtem. Természetesen írtam is, főleg szakcikkeket és prózát. Verselni komolyabban nyugdíjasként kezdtem el, ezeket a verseket egy év terméséből válogattam össze.

Fodor Lajos

Fodor Lajos versei

A szél ereje

Lehet a széllel szembe,
menni csak lehet,
engedd, arcodat szépítse,
csontodat megtörje,
legyőzni győzze,
hullassa enyészetnek,
mi halni való.

Halló füleddel halld neszét.
Egyszerre visz és hoz,
felette nagy titok,
honnét jön s merre megy.
Simogat és megtép,
ereje benned vész,
te – halni való.

Dénes Józsefnek

Kőrösök közé
szorult a szívem.
„Kerezs” vize
akkor még kék,
tisztá, akárcsak az ég,
mikor nyáron
benne lubickoltam.
Meg akart tréfálni,
el akart sodorni
öt-hat éves koromban,
nagyapám emelt ki
nagy rémületében,
azóta kinőttem belőle.
Hányszor sebesedett lelkem
Sebes Kőrös partján,
ahogy helyemet kerestem...
Fehéredett az út előttem,
mikor Ágya, Kisjenő felől intett
Olosz Lajos csonka fenyőfája.

Álmaimban ahogy hazajárok,
napnál fényesebben látom,
miért nyugszik lelkem
Kis Túr mentén,
Szamos-közel,
Kőrösök híján
az írott dalban,
amely hangzik
Fekete -„kerezs” partjáról
a Kőrösök hangján,
„hepén-hupán” túl
az örökkévalóságba.
(Gyarmati F. Lajos)

Melletted

Az otthontól távolra kerülve,
alig várod, hogy hazaérj,
meglásd a házat, hol megszülettél,
mely titokkal és kacajjal volt teljes,
ismerősöd minden zuga a kertnek.

Sokakat messzire szólít az élet,
szeretnének üzeni a széllel:
„Ne aggódjatok, jól vagyok,
hangot, hírt, ízt kapni otthonról,
valamilyen formában küldjetek”.

Anyai hangtól hangzik az éter,
küldi szavával, nemcsak a széllel
az egész házat, még azt is, ami nincs,
de fiának, lányának a legdrágább kincs:
„Álmomban is mindig itthon látlak”.

A fű panasza

Gazok között jöttem elő,
itt megélni fogy az erő.
Nyomnak, tolnak, körülzárnak,
óhajt’nám sugarát a Napnak,
esőcseppből csepp, ha marad.
Megálmodtam küldetésem:
Pázsittá tenném a földet,
levelemmel simogatnám,
a heverőket elaltatnám,
gyermekkacajt fakasztanék,
„mily kék az ég”, eldalolnám,
a hangyákat hintáztatnám,
zöldellnék, ha tavasz ébred,
virulnék a napsütésben,
hajladoznék langyos szélben,
magvaimat vigye széjjel...
gazok között is megélek.
Ám jött az ember,
gyökerestől kitépett.

A gyermek kérdése

„Kicsi kincsem, édesem,
gyere felém, lépegess,
egyet erre, egyet arra,
így tudsz járni a tavaszra!
Miért sírsz már megint, mi bánt,
neked szaladt az elefánt?
Ejnye-bejnye, te rosszcsontja,
csupa maszat az orrocska.
Licsi-locsi, hadd habozzék
a kéz, a láb és a derék,
szépen tartsd hátra a fejed,
a hajad is hadd legyen vizes.
Elmegy anya, siet haza,
Mari néni vigyáz reád.
Nem is akarsz hazajönni?
Mindjárt le kell feküdni,
Bodri is nyugovóra tért.
Nem engedlek ide többé...”

Anya, miért vagy te mindig ilyen?

A mi Ugocsánk

Volt egyszer egy Ugocsa,
magyar népnek otthona,
úgy gondolta, joga
„nem”-mel is szavazni.
Meg kell csonkítani,
tenni, venni a határokat,
döntöttek a nagyhatalmak,
felette a magyaroknak.
Népünk szülőhelyén maradt,
őrizve a drága kincset,
melyhez oly sok vér tapadt.
Isten hatalmas ege alatt,
vihar tépte századokban,
ragaszkodik ősi földhöz,
kicsi csapat összefogva
álmodik egy szebb jövőt.
Ellenünk bárki tehet,
mi mindig itt leszünk,
eldalolva régi nótánk:
„Ugocsa non coronát”.

Levél Belgiumból

A csomagot megkaptam,
az otthoni a legjobb falat,
itt mindent euróért adnak,
hiába keresek napi százat,
házbérre, rezsire, kajára
kellene több is, az otthoni házra.
Főnököm azt mondja:
én csak dolgozzak, enyém a munka,
övé a dicsőség, minden nap
el vagyok fáradva.
Feleségem minden reggel
iskolába viszi a gyereket,
aki a társلاكosztályban alig beszél
magyar,
inkább énekel az önképzőkörben,
most arra biztatjuk éppen,
a táncot tanulja meg,
azt ami magyar,
legalább ilyenül járjon a lába.
Gud báj, Feri.

Fiam emlékére

Próbáltál csillag lenni,
másoknak utat mutatni,
földre alászálltál,
ahová fényt hoztál,
néha felhők mögé bújtál,
bejártad a múltat,
hogyan felmutasd az újat.

Szépen szóló mondataid
előkerekedtek, mint az erdőben
a szépen egymáshoz bújó fák,
ahogy elsuhogják:
„Gyökereink megtartanak,
ágainkat tépheti szél s vihar,
újra levelezünk,
virágba borulunk,
ez a rendeltetésünk”!
Az egyedi és az örök
kezet ráz egymással.

Nem mentél el,
csak felhők mögé bújtál,
az idő távolán át
átsüt csillagfényed.

Anyám kenyerere

Akárhová mentem,
útitársnak odatette,
éhséget ne szenvedjek.

Azóta, ha kenyeret szelek,
mindig édes emlék
jut eszembe:
alig vártuk, hogy a jó illatú
cipót, „madárkát” élénk tegye.
Étvágyasan törtük, faltuk,
jó ízt hordott minden darab.

Batyuba tett kenyeredet
tovább adom gyermekemnek.
Adja tovább, sose fogyjon,
sokasodjék darabonként,
ameddig megtart az Ég.

Születésnapos színészek

Tarnói (Tirnován) Emília

*„ne hagyjuk
kihűlni
szívünkben
a szeretetet,
az örömet,
az örömszerzés
vágyát”*

vészeti Karán, illetve annak a Marosvásárhelyre költöztetett Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetében.

Emike így emlékezik a segesvári, majd kolozsvári évekre, Benedek Ildikó mikrofonja előtt: „Gyerekkoromban öcsémmel mindig színházat játszottunk. Kitaláltunk mindenféle történetet és megelevenítettük, sorra eljátszva benne minden szereplőt. Nagypám unitárius pap volt Segesváron. Gyakran besurrantunk az ő templomába, ha éppen az kellett színhelynek. Zenét is már egészen kiskoromban tanultam, az iskolában pedig sokat szavaltam, tagja voltam a színjátszó csoportnak.” (Sztarmári Friss Újság, 1993. június 26.)

A kolozsvári Állami Leánylíceumban érettségizett. Egy önképzőkori meghívó igazolja, hogy a VI. osztályos Tirnován Emília 1947. december 6-án egy Mikulás-bálon találkozott későbbi kollegájával, igazgatójával, Ács Alajossal, ugyanis azon a bálon a VII. osztályos Ács Ali is fellépett egy háromfelvonásos vígjátékban. Emike is versenyvizsgázott és bejutott a Színművészeti Intézetbe. Mivel mindkét szülő vonzódott a művészetek iránt, örömmel fogadták lányuk döntését, és még nagyobb volt a családi öröm, hogy: sikerült! A felvételi vizsgára többek között a Molnár Anna című népballadával is jelentkezett, amelyet 1970 decemberében készült ballada műsorába újból felrészített.

Gyermekkor óta hordozza magában Szelezky Zita kolozsvári vendégszerplésein szerzett emlékét. A Kolozsváron fellépő sok-sok nagy színművész közül számára ő volt a legcsodálatosabb. Példaképe lett a világszerte elismert művész, aki mélységesen vallásos volt, mindig minden körülmények között vállalta magyarságát, emberség dolgában pedig mindig tiszta maradt, még akkor is, amikor politikai mocsok vette körül.

Tarnói Emília 1954-ben végzett a Marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetben. A nagy esemény alkalmával Tirnován Arisztid Vid (Segesvár, 1933. július 15. –) képzőművész az okleveles művésznőről mészki-be vésett arcképet készített. Tirnován Emília, mert akkor még így hívták, a nagybányai színház magyar tagozatát választotta, ahol egy évvel ezelőtt nagy fába vágta fejszéjét egy frissen végzett színi évfolyam.

Harag György a Nagybányán alakult magyar társulat igazgató-főrendezője

már 1953-ban említette, aztán 1954 őszén nagyon határozottan javasolta kollegáinak a névváltoztatást. Magyar színház vagyunk, mondta Harag György, ajánlom, hogy a nem magyar nevű színészek magyar nevet vegyenek fel. Így lett Friedmanból Köllő Béla, Petrucából P. Miklós István, Reizmanból Vándor András, Niedermannból Náda István és Tirnovánból Tarnói Emília.

A XX. század emberének életébe számtalanszor beleszólt a politika. „1956. október 23–24-én este diákgyűlés szervezője, valamint tanügyi és politikai reformprogramok megfogalmazója voltam, ennek következményeként október 25-én reggel letartóztattak, és nyilvános lázítás vétsége miatt a kolozsvári katonai hadbíróóság december 13-án nyilvános tárgyaláson hétévi börtönre ítélte. 1959-ben három év két hónap letöltése után a hátralévő büntetés elengedésével szabadlábra helyeztek. Ennek ellenére állandó jelleggel a politikai zaklatás minden formájával tették lehetetlenné nemcsak magam, de családom életét is. Ezt megelégtelve voltam kénytelen 1988-ban családommal együtt Erdélyt elhagyni és Magyarországra áttelepedni, így nyugalmasabb magán- és szakmai létet biztosítva magamnak és családomnak.” — írja a művésznő öccse Tirnován Ari Vid.

A frissen végzett Tirnován Emíliát hívták Marosvásárhelyre, Kolozsvárra, mégis Harag György hívására hallgatott, mert bízott benne, meg ismerte az együttes szinte minden tagját. „Vakon bíztam a közösségben, hogy ismernek, szeretnek, vigyáznak rám. Az egész társulat nagyjából egykorú volt. Úgy képzeltek, én fogom a karakterszerepeket ellátni, mert ebben a szerepkörben volt hiány.” — emlékezik vissza az első nagybányai lépésekre.

1956-ban ezt a társulatot áttelepítették Szatmárnémetibe, először mint a nagybányai színház magyar tagozatát, majd 1957-ben önálló színházzá váltak Szatmári Állami Magyar Színház néven. Ugyanez a társulat Északi Színház nevet kapott 1968-ban, amikor melléjük csatolták a román társulatot. 1993-ban sikerült némi önállóságra szert tennie az Északi Színház magyar tagozatának és felvették a társulatalapító igazgató-főrendezőjének a nevét, így lett Északi Színház Harag György Társulat.

Tarnói Emília egy évvel később érkezett, azaz 1954-ben, a még Nagybányán működő anya-társulathoz. 1954 késő nyarán a társulathoz való megérkezésekor beugrással mutatkozott be a Fiatal színészek első országos versenyén az Apák ifjúsága című Gorbátov darabban. Bán Anikót helyettesítette egy kis parasztlány, Dása szerepében. Ezen a versenyen a darab minden szereplője belül volt azon az életkorhatáron, amely lehetővé tette a versenyen való részvételt. „Kitűnő színész, kitűnő előadó, balladaformáló. Szuggesztív nézésének varázsereje volt, nem kihívó. Jó humorérzéssel megáldott, sajátos egyéni humorú ember.” — emlékezik öccse.

Az első évtizedben sokat foglalkoztatták, amelynek a tulajdonképpeni eredménye a skatulya, amiből véglegesen kimászni többé sohasem tudott. Az egymást követő vénasszonysszerepek mellett felüldülés volt az a néhány jellem szerep, amit nagy ritkán kapott. Ezeket az alakításait a közönség és a szakma nagy elismeréssel értékelte.

Folytatása a következő oldalon

1931. július 20-án született Segesváron régi unitárius családban. Édesapja Tirnován János tisztviselő. Édesanyja Nagy Margit zongoratanár. Egy testvére van, Tirnován Ari Vid szobrászművész. Ő így emlékezik a régi otthonra: „Emike 1931-ben született, én 1933-ban. Mivel én voltam a kisebb, féltékeny volt, mert, mint csecsemő kitűrtam őt az addig élvezett elsőrendű kényeztetésből. Az évek folyamán azonban meleg testvéri szeretet alakult ki közöttünk, amit szüleink, és ebben jelentős szerepet vállaló nagyszüleink gondosan és szeretettel folyamatosan ápoltak. Anyai nagyanyámmal és nagypámmal töltöttük gyermekkorunk nagy részét, egészen 7–9 éves korunkig, ugyanis anyám zongoratanítványaival, apám hivatali munkáival bőven el volt foglalta. Nagypám, aki a segesvári unitárius egyház esperese volt, rendszeresen foglalkozott velünk, nagy figyelmet fordított vallásos nevelésünkre, az illedelmes, kulturált viselkedés elsajátítására.”

Emike gyermekként az unitárius egyházi ünnepeken is sokszor szerepelt és tűnt ki szavalatával, éneklésével és zongorázásával. Kortársai közül nem csak tehetségével, hanem műveltségével is kivált.

Emike kilencéves, öccse hét, amikor a politika meghozza Bécsben a döntést. Nagy öröm volt a második bécsi döntés az erdélyi magyarság számára. Ugyanakkor sok család felbomlását is előidézte. A Tirnován család is kettészakadt. A fiatalok összecsomagoltak és a Ma-

gyarországhoz csatolt Kolozsvárra menekültek. Igen, menekülniük kellett, hiszen a Romániában maradtak, a dél-erdélyi magyarok, rettegtek a románok bosszújától. Legalább a gyermekeink és unokáink legyenek biztonságban, mondták féltő szeretettel a nagyszülők, amikor felpakolták az utolsó vonatra szeretteiket. Ők, az öregek, már nem tudtak otthont változtatni, maradtak Romániában, Segesváron.

Nem véletlen az, hogy Tirnován Emília színésznő lett. Édesanyja, édesapja, öccse, valamint a szülők és testvérei gyakorló műkedvelők voltak Segesváron. A két világháború közötti évtizedekben a segesvári magyarokat nem kényeztették el színtársulatok előadásokkal. Ennek az lett az eredménye, hogy műkedvelők elégitették ki színházszükségletüket. A nemzeti elnyomásnak ebben a korszakában Erdély szerte gomba módra szaporodtak a műkedvelő színjátszó csoportok és ebben az önkéntességben meghatározó szerepet vállaltak a magyar nyelvű egyházak.

Ritkán hivatásosak is megfordultak Segesváron. Feledhetetlen élmény maradt a segesváriak emlékezetében 1922. augusztus 2-án és a következő év július 31-én Tessitori Nóra vendégszerplése, amikor elhangzott Petőfi Sándor Segesvár című költeménye is. Emike ezeket az előadásokat nem láthatta, de bő negyedszázad múlva találkozik Tessitori Nórával, aki 1948-tól 1954-ig beszédtechnikát tanított a kolozsvári Magyar Művészeti Intézet Színházmű-

Folytatás az előző oldalról

A levegő egyre fogyott körülötte, az öregasszony szerepek pedig egyre szaporodtak. „a játékon túl, egy nagyon felelősségteljes feladatot vállaltam. Amikor először álltam közönség elé, a vizsgaelőadáson Csehov Jubileumának Mercsutkina szerepében megnevettettem a közönséget. Rájöttem milyen nagy hatással vagyunk az emberekre, és akkor ismertem fel igazán a színészet igazi lényegét, és azt micsoda lehetőség van a kezünkben...” — vallja Benedek Ildikónak 1993 nyarán.

„Szerettem volna magamról is elmondani valamit, de be kellett bújnom újra az idegen bőrbé, amit meguntam, amitől idegenkedtem, ami szinte rám nőtt. Telik az idő és mondanivalóm belém reked. Kértem feladatokat dupla szereposztásban. Elutasítottak. Akármilyen csinálsz, akkor se! Pedig eszembe se jutott, hogy színházon kívüli kényszerítő erőkhöz folyamodjak.” Vajon ki fenyegette meg a kollegák közül? Nem feljeleníteni, nem besúgni akart, hanem csak játszani szeretett volna.

„Alapvető erénye lett a veszte. A nagy sikerű Nem élhetek muzsikaszó nélkül Pepi nénije után már a harmincas éveiben kiderült róla, hogy kiváló öregasszonyt, boszorkányt, szipirtyót tud alakítani, hogy aztán végzetesen elárasszák az öregasszony szerepek.” — írja róla találóan Soltész József.

Voltak olyan szerepei, amelyekben örömet lelte. Ide sorolja a pártában maradt Nellit Barta Lajos Szerelmem című vígjátékában, melyet Farkas István rendezett 1956-ban. Boriskát Helitai Jenő A tündérlaki lányok című darabjából, szintén Farkas István rendezésében 1957-ben. Aztán Pepi néni Mórincz Nem élhetek muzsikaszó nélkül 1956-ban, Farkas István – Szabó József rendezésében. Hansberry A napfény nem eladó című színművében, Farkas István rendezésében Ruth Yunger néger öregasszonyt alakította emlékeztető sikerrel. Emeljük ki és ne feledjük: ez főszerep volt, 1963-ban! Karácsony Benő – Kisfalussy Bálint Rút kiskacsájában Szabó József rendezésében, volt egy kitűnő karakteralakítása a Molett hölgy, aki látta soha el nem felejt.

Mellőzések közepette született meg egyetlen egyéni műsora 1970-ben, amely a maga nemében első volt Erdélyben. A magány, az elégedetlenség, a beleszorult mondanivaló küldte pódiumszóra. Kányádi Sándor nyújtott segítő kezét és bátorítást, amikor bevezetőt mondott a gyönyörű székely népballadák és népdalokból összeállított egyéni művészesthez. A későbbiekben Hervay Gizella is tartott nem is akármilyen bevezetőt Tarnói műsora előtt, így Bukarestben a Petőfi Sándor Művelődési Házban megtartott előadás alkalmával. Most Lőrinczi László Tarnói Emília népköltészetet szaval című írásából idézünk. „Előadta néhányszor, a tévé magyar nyelvű adásában is bemutatkozott vele, s persze szívesen indulna országos körútra is, ha alkalma nyílna rá.”

A keveset foglalkoztatott színészek, vagy azok, akik kapott szerepeikben nem tudták elmondani azt, ami fáj, sem azt, ami öröm ebben az életben, a pódiumot választották önkifejezési eszközként, mint Illyés Kinga, Varga Vilmos, Bányai Irén, Kiss Török Ildikó, Nyiredi Piroska stb. Ők, Tessitori Nóra félvszázada elkezdett útját választották, a versmondó művész színpadi magányát. Az 1970-es években a pódium-

művészet feltámadásának, szakmai és társadalmi megbecsülésének vagyunk tanúi. Már nem csak a kevésbé foglalkoztatott színészek választják a pódiumot. A szatmárnémeti Északi Színház magyar tagozata Kocsis István monodramáinak bemutatásával (Bolyai János estéje, A megkoszorúzott, Árva Bethlen Kata) szaporította az egyedül fellépő művészek sorát, ugyanakkor bebizonyosodott, hogy ezt a magányos műfajt ma már nem lehet egyedül művelni. Rendező, zeneszerző, díszlettervező bevonásával könnyebb az előadó és a befogadó helyzete is. Elvárás lett a pódiumon is a színpadias tálalás. A színészek részéről volt ebben a „pódiumos” korszakban egy másik törekvés is, a „kipróbálom magamat” önkihívása, megmérettetése. Ballada–műsorával Tarnói Emília is ilyen gondolatokkal közeledett a pódium felé. Lelki alkata folytán, emberként azonban egész életében menekült a magány szigeteiről, ő közösségi ember volt, mint ahogy az 1954-es színházválasztással kapcsolatos mondatai is elárulják („Vakon bíztam a közösségben, hogy ismernek, szeretnek, vigyáznak rám.”) Nagy harcot vállalt önmagával, mondhatni önmaga legyőzésével sikerült erőt gyűjtenie a magányos fellépéshez.

Amikor a ballada–összeállítás céljairól beszélt Muzsnay Árpádnak, elsősorban a műfaj megszerettetését emelte ki, ugyanakkor a balladák mondanivalójának időszerűségére akarta felhívni a közönség figyelmét.

Idézzük tovább Lőrincz László sorait. „Tarnói Emiliát csinosabbnak találtam, mint régebben, s miközben szavalt, gyönyörködtem csillogó fogsorában is... Hogyan szaval? Szépen, ízesen, értelmesen és kedvesen... Kár és hiba lenne azt mondani, hogy Tarnói Emília hódított a műsorával, hogy új és lelkes közönséget szerzett a népköltészetnek a műfajok óriási versenyében. A népköltészet nem szorul rehabilitációra, de igenis rászorul arra, hogy az említett versenyben a legkorszerűbb lehetőségekkel vegye fel a versenyt, hogy százszoros felerősödésben bontakozzanak ki szépségei. Úgy érzem, hogy az egyszerű szavalás ma már nem elég a művészetek összefüggéseit egyre jobban hangsúlyozó korunkban. A népköltészetet is már «rendezni» kell, azaz többféle színházi–színeszi eszköz bevonásával kell érvényre juttatni, ahogy azt az «egyéni színház» példái nagyon is meggyőzően mutatják. Mintha Tarnói Emília is gondolt volna erre...”

A ballada–összeállítás érdeklődés híján lekerült a műsorról, de részleteit több alkalommal is elővette kiállítás megnyitókön és más alkalmakkor. Ilyen

kiemelkedő alkalom volt 1992. június 17-én a Győri Nyár rendezvénysorozatban a Műcsarnok Kamaratermében öccsének Tirnován Ari Vid szobrászművésznak a tárlata, ahol Páskándi Géza megnyitója mellett Tarnói Emília mutatott be néhány darabot balladaműsorából.

Elgondolkodtató, hogy Harag Györgynél egyike volt a legtöbbet játszó színészeknek (Apák ifjúsága, Ruy Blas, Hétköznapiak, A nagy ékszerész, Újságírók, Utolsó vonat, Anna Frank naplója, Dollárpapa, Szállnak a darvak, Baleset az új utcában). Farkas Istvánnál sok szép szerepet kapott (Tánya, Szerelmem, Nem élhetek muzsikaszó nélkül, Tündérlaki lányok, Bolondos vasárnap, Emberek, akik hallgatnak, Liliomfi, Élő virágok, Háború és béke, A napfény nem eladó stb.) A vendégrendezők Tompa Miklós, Taub János is adott jó szerepeket Emikének (Viharos alkonyat, Pygmalion, Koldusopera). A helyiek közül Kovács Ádám osztott rá komoly feladatokat. A hatvanas évek közepétől sportnyelven szólva kispados színész lett, nem az ő hibájából. Egyik legemlékeztetőbb szerepe a Molett hölgy volt a Rút kiskacsában. A kiváló előadást Szabó József, mint vendég, rendezte.

Szelíd, csendes ember, tele szeretettel, türelemmel, megértéssel. Amikor találkozol vele első gesztusa a mosoly, mosolyog az arc, a nagy barna szemek és a kéz is, amelyet simogatásszerűen nyújt feléd. Pazarolja a szeretetet, a melegséget, és állandóan ott a remény, hátha ő is kap egy mosolyt ebből a műfajból. Élete utolsó éveit öreg édesanyjával élte a Kazinczy utcai „színesz-blokk” egyik lakásában. A szobában ott a zongora, amelyet hol Emike, hol az édesanyja szólaltat meg. Csábítja a gyermekeket, gyertek, tanuljatok zongorázni! Nem a pénzszerzés vágya miatt (pedig abból is több kellene valamivel) hanem az élet vágya miatt. Legyen esemény, legyen várakozás, legyen élet a házban. Pedig még csak ötven éves! A testvéröcs kerámiáit olyan szeretettel mutogatja és adomázza vendégeinek, hogy azok már gyanút fognak: ilyen jó és önzetlen ember nincs, nem lehet.

Amikor kifüggesztik a színház folyosóján az új darab szereposztását, sokszor fordult ki megbántottan, csalódottan, amit a következő percben mosollyal, megértéssel próbált megemésztetni. Fél a durvaságtól, fél a harc kegyetlenségétől. Köszöni a Jóistennek, hogy megengedi, hogy ő él, amit

sok szép nő színpadi megformálása után az idős nőalakokra, mint Tarnói, aki kiegyensúlyozatlan ember, ezért munka közben olykor kissé kiszámíthatatlan, de végtelenül tehetséges.”

Amikor nem játszik akkor is ott ül, ahol akad egy üres szék a színháztemplomban. Számára a színház az élet. Fel kell tenni az ajakpirosítót, fel kell öltöznie a helyhez és eseményhez méltóan, ott kell lennie. Jól esik a szemének a kollegákat látni a nézőtérről is. De nem csak őket. Mindent és mindenkit, aki méltóképpen tud a deszkákra lépni. Ott van a Gellért Sándor vers- és prózamondó versenyek mindegyikén. Izgul, drukkol, gyönyörködik a fiatal tehetségekben. Soha senki meg nem kérdezi mi a véleménye, talán észre sem veszik, hogy ő is ott van, de Emike ott van, és tapsol, és gratulál, és osztogatja hatalmas szeretetraktárának kincseit. Ilyenkor a legboldogabb. A kilóit, mellyel bőségesen megajándékozta a Jóisten, természetesen, magától értetődően viseli.

Földes Mária által festett arckép: „Húsz évvel ezelőtt is balladákat szavalt és ma is balladák világában él, meg tudja őrizni gyermeki lelkületét.”

Kegyetlenségéről és embertelenségéről lett színháztörténeti nevezetesség az 1987-ben Szatmárnémetiben végrehajtott nyugdíjazás. Kolozsváron, Nagyváradon, Marosvásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön és Temesváron sokkal emberségesebben hajtották végre a hirtelen jött nyugdíjazási rendeletet. Az áldozatok soha nem heverték ki az ezzel járó lelki megrázkódtatást. Egy országosan ismert és elismert magyar társulat legjobb tagjait menesztették és tették tönkre egyik napról a másikra. Kovács Ferenc rendező, Nagy Iza, Soós Angéla, Elekes Emma, Török István kiváló színészek mellett Tarnói Emiliának is mennie kellett. Alkotóképes, tehetséges, hatalmas tapasztalattal rendelkező művészek élete kettétört. Tarnói Emília humorral, megbocsátással, végtelen jószágával le tudta győzni a „nincs rám szükség” lelki görcseit. Elment a művelődési házba és felajánlotta a segítségét a műkedvelőknek.

Emike nem volt sportos alkat. Az alföldi ember nem feltételezte róla, hogy szenvedélyes természetjáró, hogy a „hegyek, fák, füvek” világában talált felüdülést, hogy gyermekkorától fogva úszott, ha volt rá alkalom és lehetőség. Imádta és érezte a zenét. Amikor időt szakíthatott rá, kedvtelésből leült a zongorához vagy lemezeket hallgatott. A helyi filharmónia hangversenyei is érdekelték. A zene művelése és hallgatása elválaszthatatlan volt mindennapjaitól. Játékszenvedélyét, ha a színpadon arra nem kínálkozott alkalom, ha a zongora mellől felállt, a kártyaasztalnál élte ki. Szeretett kártyázni, römizni. Partner pedig volt bőven a kollegák között. Talán Nyiredi Piroska állt legközelebb hozzá, ő volt legbizalmasabb kolleganője.

„Legutóbb a Csokonai színjátszó kör előadásán láttalak, ahol Te konferáltad a műsort. Azt mondtad ott akkor, hogy még mindig hiszek a nevetésben. Valóban hiszel a nevetésben, a vidámságban? Igen, én hiszek benne, hiszem azt, hogy mindig, minden korban, de legfőképpen most szükség van arra, hogy ne hagyjuk kihűlni szívünkben a szeretetet, az örömet, az örömszerzés vágyát: szükség van egy meleg kézfogásra, szükség van nevetésre.

Folytatása a következő oldalon

Szatmári magyar feliratú csatornafedelelek

Sokan, sokszor, sokat foglalkoztak a városi úthálózat, csatornahálózat, telefonhálózat kiépítésével, a villanyvilágítás, tömegközlekedés bevezetésével, az első folyamatosan rendben tartott, tisztított szatmári közutakkal, a vízvezeték-hálózat kiépítésével. Legutóbb Dancu Pál írt a szatmári vízhálózatról (Apa Sătmarului), vízművekről könyvet, Erdei Péter a Szatmári Villamosművek történetéről jelentetett meg egy kis kötetet (Volt egyszer...a Villanytelep), Boór Béla előadást tartott A vízvezeték és csatornázás tengeri kigyója a dualizmus korában címmel, de számos, többé-kevésbé közismert adatot találhatunk erről a különböző kismonográfiákban, városismertetőkből, jegyzetek, cikkek formájában is többen értekeztek erről. Kevesen tudják már, hogy a Sugárutat egykor kettéválasztó, virágokkal beültetett földsávnak mi volt a valódi szerepe. Ez alatt húzódtak a különböző csatornák, kábelek is, így a javítások, cserék, beavatkozások alkalmával nem kellett az út burkolatát feltörni, eltávolítani. Szatmárnémeti városiasodása, felzárkózási kísérletei, olykor hősie erőfeszítései a fent említett területeken legalább olyan figyelemre méltóak, kiemelkedő fontosságúak, mint az építészeti, művészettörténeti, kultúr-

történeti megvalósítások. Természetesen érdekelt a dolog technikai, várostörténeti része is, de megítélésem szerint sokkal egészségesebb, ha ezzel inkább a szakemberek foglalkoznak. Szakmámból adódóan számomra a fentieknél fontosabb volt a különböző csatornafedelelek díszítése, formai változatossága, felirata, fellelési helye. Évek óta fotózom ezeket idehaza és a külföldi útjaim alkalmával, de küldenek különböző csatornafedelekről fotókat a barátaim, ismerőseim is. Így az évek során 58 könyvtárban több, mint 400 olyan csatornafedélről készült fotó gyűlt össze, amelyek nem világhálós tallózások eredményei, hanem a helyszínen készítettem, illetve készítették és küldték át közlésre az ismerőseim, barátaim. Vannak képeim Angliából, Ausztriából, Csehországból, Dániából, Gibraltárból, az Egyesült Államokból, Egyiptomból, Horvátországból, Izraelből, Japánból. Kanadából, Litvániából, Macedóniából, Németországból, Portugáliából, Svédországból, Szlovákiából és még sorolhatnám. Természetesen folyamatosan fotózom a magyarországi és romániai csatornafedeleket is. Vannak felvételeim szegedi, budapesti, debreceni, egri, miskolci, sárospataki csatornafedelekről, hasonló felvételek

tucatjait készítettem Nagybányán, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredában, Zilahon, Nagykárolyban, Gyulafehérváron és még hosszan sorolhatnám. Az utóbbiak közül magától értetődően kiemelt szerepe van számomra a szatmáriaknak, amelyek közül néhány a felirat tanulsága szerint nem Szatmáron, néhány pedig nem is Romániában készült. Elég gazdag a formai változatosság is. A legtöbb kör alakú, de vannak ellipszis, négyzet, téglalap alakúak is. A méret is változó, hiszen a gázvezetékek apró kör alakú öntöttvas fedelétől a telefonkábelek méretes korongjáig itt is változatos a kínálat. Ez a kis írás, meg a fotók gyűjtése, közzététele nem adhat teljes képet, megítélésem szerint arra jó, hogy emlékeztessen: érdemes néha a lábunk elé is nézni, hiszen akadnak ott is helytörténeti, esztétikai szempontból is érdekes, figyelemre méltó látnivalók. Ezek közül ezúttal néhány magyar feliratú, kevésbé ismert csatornafedeletr szeretnék bemutatni. Ma már nagyon kevés van, a város különböző pontjain, a korzón, a Szent István (P-ța Eroii Revoluției) téren, a Sugárúton és még néhány helyen találkoztam velük. Volt olyan négyzetalapú, magyar feliratú csatornafedél is, amit Kiss Árpád-

tól vettem át. A Princz testvérek öntötték magyar és a két világháború között román feliratú csatornafedeleket. Ezek túlnyomó többsége Szatmárnémetiben készült, de van a városban budapesti gyártmányú is, az itt reprodukáltat Prister vagy Brister György üzemében öntötték. A közelmúltban újra megjelentek a városunkban magyar, illetve háromnyelvű városcímerrel díszített csatornafedelelek, ezeket valószínűleg nagyváradi, csíkszeredai példák inspirálták. Az itt közölt csatornafedelekek pontos helyét csak azért nem jelöltem meg, mert nem szeretnék ötleteket adni az ilyen-olyan gyűjtőknek.

Muhi Sándor

Folytatás az előző oldalról

Mi másban fogalmazhatnánk meg életigenlésünket, mint abban a közös örömben, ami a derű, a mosoly, a nevetés erejével töri át a közönyt, a karrier, a pénz és mindennapi gondjaink okozta falat. Én annak idején, amikor a pályát kezdtem egy Mécs László mottót választottam: Tükrök vagyok minden mosolyoknak / és azért élek, hogy visszamosolyogjak. Ez fejezi ki legjobban életem és mesterségem lényegét. Sok szeretetet kaptam az emberektől, barátaitomtól a közönségtől, még a kollégáktól is. Ez mind eljutott hozzám és ez éltetett. Viszonoznom kellett.” Szatmári Friss Újság, 1993. június 26. Benedek Ildikó: Azért élek, hogy visszamosolyogjak – Beszélgetés Tarnói Emíliával. 1995. május 15-én, egy hétfői napon lépett utoljára színpadra Móricz Zsigmond Rokonok című regényének színpadi változatában, Kardicsné szerepében. Az évadzáró társulati gyűlésen díjat kapott a műkedvelőkkel való foglalkozásáért. Ősszel hirtelen megbetegedett, kórházba került, megműtötték,

bár „a műtét sikerült” 74 éves korában, 1995. november 13-án hirtelen elhunyt. Szatmárnémetiben, a vasútállomás melletti temetőben található a sírja. Ő volt 1995-ben Nádaí István és Török István után a szatmárnémeti magyar színjátszás harmadik halottja. „Alázattal szolgáltad azt az ügyet, a nemzetnek azt a szellemi energiáját, amit magyar színjátszásnak nevezünk. Nemrég még közös terveket szőttünk, előadóestre készültél. Volt erőd állandóan tervezni, dolgozni, tetterre készen állni, szeretni, nevetni és sírni... Rajongással szeretted a nyelvet, a magyar költészetet. Átérezted az a Baudelaire-i igazságot, hogy „Dolgozni kell, mert a munka kevésbé unalmas, mint a szórákozás” El akarták venni tőled ezt is, és nyugdíjba küldtek! Maradt a további várakozás, tervezgetés. Vártad, hogy ismét közönség elé lépj, hogy átadjal valamit a szeretetedből. A magad bajait félretéve aggodtál ismerősökért, barátokért és mindig másokon segítettél. Te tudtad és élted a Szabó Dezsői gondolatot, hogy „Minden magyar felelős minden magyarért”. Emléked nem hal

meg, ápolni fogjuk!”– mondta Tóth-Páll Miklós színművész Tarnói Emília koporsója mellett. Három évtizedes színművészi pályája során 105 szerepet játszott. Azoknak az irodalmi összeállításoknak, kabaréknak, vidám műsoroknak vagy más alkalmi műsoroknak a száma, amelyben szerepelt nem mutatható ki pontosan. Alig volt olyan szerepe, ami az életkorával megegyező vagy megfelelő lett volna. Nem volt lehetőség arra, hogy fokozatosan öregedjen bele szerepeibe. Pedig a kritikusai lelki érzékenységről, nagy képzelőerővel megalkotott figuráiról, vérbő játékáról beszélnek. Negatív figuráit emlékezetembe idézve, úgy tűnik, mintha minden boszorkánya, rossz öregasszonya mellé odatűzött volna egy apró kis cédulát: vigyázzatok ne legyetek ilyenek, ne legyetek rosszak, hiszen a rossz csúnya is ugyanakkor, ti pedig szépek vagytok, maradjatok szépek. Bírálókat Utunk 20/1976. V. 14. Soltész József: Az aranydukát „Tarnói Emília, mint

jósnő, epizód szerepével színes, eleven színfoltja volt az előadásnak.” Utunk 19/1977. V. 13. Kántor Lajos: Profik – a nagyközönségnek, Ben Hecht – Charles Mc Arthur A nap szenzációja „Tarnói Emília Grant asszonya hatásos (...)” Szatmári Hírlap, XIV. 114/ 1981. 05. 16. Ágopcsa Marianna: Molnár Ferenc A doktor úr „A siker nagymértékben köszönhető a nevelőnőt alakító Tarnói Emíliának” Szatmári Hírlap, XIV./305./ 1982. 12. 26. Ágopcsa Marianna: A nap fiai: „Kitűnő karakterfigura a dajkát alakító Tarnói Emília.” A Hét 24/1983. VI. 10. „Gálfalvi Zsolt: Kortársunk Molière (A Tudós nők szatmárnémeti bemutatója): „Tarnói Emíliáról már régen meg kellett volna írni, hogy milyen sokszínű, jelentős színészgyejenység. Ezúttal a reménytelen vénlányágáért önmagát szinte eszelős következetességgel képzelte sikerekkel vigasztaló – tudós nőként – Belizaként egyesítette a harsány komikumot a szerepformálás árnyaltságával.” Csirák Csaba

Az utazás pszichológiája

„Élményeket akkor tudunk szerezni, ha jelen vagyunk az életünkben és reflektálni tudunk arra, amit átélünk. Ne képernyőn keresztül éljük meg a nyaralást! A kutatások szerint csökkentik az emlékek rögzülését, ha közben arra koncentrálnunk, hogy a tökéletes képet elkészítsük, és csak annyit fogadunk be az élményből, amennyit a kamera látószöge befogad. A képek jelentős része a felejtésnek készül, másik része a közösségi oldalaknak, de egyik sem növeli a szubjektív boldogság és elégedettség érzést” — állítja dr. Frigy Szabolcs egyetemi oktató, iskolai tanácsadó.

— Ma már szinte lenézik azokat az embereket, családokat, kik nem mennek el valahova nyaralni. Mióta vált divattá a nyaralás? Mennyire természetes az, hogy részt kell venni valamilyen nyaraláson?

— Annyira természetes része a nyaralás a modern kori fogyasztói társadalomnak, hogy azt gondolhatnánk, ez a jelenség mindig is volt, pedig a mai értelemben vett turizmus alig kétszáz éves. A jelenkor élmény-társadalmában presztízs-kérdés, hogy ki, hol és mennyi pénzért nyaral. A közösségi oldalakra feltöltött fényképeknek státusz-kijelölő szerepe van, és egy fajta nyomást is jelent az egyénre, azt sugallva, hogy a testi-lelki egészség természetes velejárója. A modern társadalmakban a mobilitás fontos jellemző, amely két dolgot jelent. Egyrészt a származási család anyagi és társadalmi helyzetét meg tudjuk haladni, másrészt fizikai mobilitást is, hogy nem vagyunk „röghöz kötöttek”. Maga a kifejezés is a rabszolgatartó és hűbéri rendszerből származik, és mint ilyen, az utazás a szabadság megélését is jelenti. A huszadik században jelenik meg az intenzív munka, intenzív szórakozás elve, amikor a felgyorsult világ és a megnövekedett stressz hozzájárul, hogy új módon töltsük el a szabad időnket. Megjelennek a szervezett utazások, a fesztiválok, amelyek a szabadság rövid idejében intenzív élményeket ígérnek. Nem véletlen tehát, hogy számos kutatás kapcsolódik a nyaralás pszichológiai hatásaihoz, és néhány eredménye egyenesen szembemegy azzal, amit gondolunk róla.

— Melyek ezek a pszichológiai hatások?

— Boldogabbak leszünk, ha évente elmegyünk nyaralni? Nem! Bár a kikapcsolódás csökkenti a stressz-szintünket és növeli az aktuális elégedettség-érzésünket, ezek a hatások sajnos hamar elmúlnak, és nem befolyásolják tartósan a szubjektív boldogság-érzésünket vagy az élettel való elégedettségünket, vagy ahogy a pszichológia megfogalmazza, nem változnak a személyiségvonások. Egy életével elégedetlen ember vonása nem változik attól, hogy nyaralni megy. A kutatások azt is kiemelik, hogy már néhány napos távollét enyhíti a munkahelyi kiégés tüneteit, visszatérve energikusabbnak érezzük magunkat, sőt, elkötelezettebbek leszünk a munkával szemben, ám csak rövid távon. Sokaknak ismerős érzés egy nyaralás alatt és után, hogy „megérte ennyit gürölni”, tehát legitimálja magát a kemény munkát.

— Mennyire tartós egy nyaralás lélektani hatása?

— Függ attól, hogy a nyaralást megelőző időszakban mennyire voltunk stresszesek, sőt attól is, hogy mennyire voltunk megelégedve a nyaralásunkkal is, de átlagosan 2-5 hétre tehető ennek

hatása. Ezért van az, hogy ennyi idő után már visszaszűrjük a munkába és a szabadságot megelőző életünkbe. Tehát nem a nyaralás váltja meg az életünket! Nem számít a nyaralás időtartama! Meglepő, de a nyaralás időtartamának nincs hatása a boldogságélményre. Sokkal inkább az olyan személyiségvonások, mint hogy képesek vagyunk-e elengedni a munkát, vagy azon rágódunk-e, hogy mi vár ha visszatérünk. A nyaralásra visszük magunkkal régi énünket és onnan ismét csak magunkat hozzuk haza.

— Mit tehetünk, hogy maximalizáljuk a nyaralás jótékony hatásait?

— Tervezzük meg az utazást előre, mert ez csökkenti a nyaralás alatti stressz-szintet. De nem csak emiatt fontos. A kutatások szerint a nyaralást megelőző elképzeléseknek nagyobb érzelmi hatása van, mint az utólagos visszaemlékezéseknek. Legyünk aktív tervezői a szabadságunknak, ne hagyjuk, hogy csak megtörténjen velünk a nyaralás. Válasszunk olyan úti célt, ami megfelel a személyiségünknek és temperamentumunknak. Ha introvertáltak vagyunk, kerüljük a nyüzsgő nagyvárosokat, még akkor is, ha most ép ez a divat vagy ez az utazási csomag van akcióban. Legyünk jelen a saját nyaralásunkban! Nagyon hasznos a mindfulness (tudatos jelenlét) pszichológiája, amely arra hívja fel a figyelmet, hogy bár életünkben sokszor kapcsolunk robotpilóta üzemmódba, ahol a rutin és a megszokás irányít, a nyaralás alatt éljük meg a jelent. A rutinból végzett tevékenységek csak úgy elszállnak, könnyen és élménymentesen elmúlik egy munkahét, ne hagyjuk, hogy ugyanígy teljen a szabadság hete is. Élményeket akkor tudunk szerezni, ha jelen vagyunk az életünkben és reflektálni tudunk arra, amit átélünk.

Ne képernyőn keresztül éljük meg a nyaralást! A kutatások szerint csökkentik az emlékek rögzülését, ha közben arra koncentrálnunk, hogy a tökéletes képet elkészítsük, és csak annyit fogadunk be az élményből, amennyit a kamera látószöge befogad. A képek jelentős része a felejtésnek készül, másik része a közösségi oldalaknak, de egyik sem növeli a szubjektív boldogság- és elégedettség-érzést.

— Miért átmeneti a boldogság élménye?

— A boldogság-kutatások számos eredményt hoztak az utóbbi időben, de néhány kifejezetten ellentétes következtetést is. Ami biztos, hogy a boldogság, mint szubjektív boldogságélmény, bár nem pillanatnyi érzés, de nem is válik hosszú távú vonássá. Azt is tudjuk, hogy erőteljesen genetikai meghatározottságú, hogy kinek milyen mértékben, milyen hosszan hat a dopamin (ez a hormon

okozza a boldogság-élményt). Tehát a boldogság érzése és annak tartóssága egy összetett pszichoszomatikus interakció eredménye. Mivel ez a kémiai hatás hetekben, maximum hónapokban mérhető, életünk tulajdonképpen ennek a boldogság-érzésnek a folyamatos kereséséről szól. Ne várja tehát senki, hogy megveszi élete házát, autóját stb. és onnantól kezdve már konstans boldogság-érzése lesz élete végéig.

— Mi a valóság ezen a területen?

— Itt mindenképp meg kell említeni a boldogság és az élet értelme közötti kapcsolatot, amelyet gyakran össze is mosnak. A kutatások szerint, akik értelmet keresnek és találnak életükben, sokkal több ideig értékelik pozitívan az életüket, mint akik csupán a boldogságot keresik. Az élet értelmét keresve, képesek vagyunk feladni a pillanatnyi boldogságunkat, sőt negatív érzelmeket is elviselünk. Jó példa erre a gyermeknevelés, amely bár sok lemondással járhat, mégis a többség boldognak érzi magát, mert hozzá kapcsolódik az értelem kereséséhez. Tehát vigyázni kell, hogy az élménytársadalomban ne „csak” a boldogságot keressük, mert ez mindig mulandó lesz. Az élet értelmének megtalálása, bár nem egyenlő a boldogsággal, de együtt is járhat vele, és hosszú távon ez segít a szubjektív jólét megélésében.

— Mi az, amire oda kell figyelni?

— Az elmúlt időszak bezártsága után feszül bennünk a szabadság utáni vágy. Figyeljünk oda, hogy a nyaralás valóban a lelki regenerálódást szolgálja és erőforrás legyen az életünkben. Ne státusszimbólum legyen, ne fényképek sorozata a közösségi térben, hanem valódi élmények, amelyeket tudatosan megélünk.

Elek György

Szamos

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat

Kiadja a Szatmár Megyei Hagyományörző Forrásközpont,

a Szatmár Megyei Tanács támogatásával. ISSN 1223-8198

Készült a kolozsvári Garamond nyomdában.

Főszerkesztő: Elek György. Olvasószerkesztő: Veres István.

Marketing: Békéssy Erzsébet. Grafika: Varga-Telegdy Evelyn.

Számitógépes tördelés: Nastor Erika.

E-mail: elekgyorgy2019@gmail.com